

POPOUTNIK

PEDAGOŠKI LIST

LV

8 | 1933-34

VSEBINA:

I. Zupančič Jože: I. vseslovanski pedološki kongres v Brnu. (Nadaljevanje sledi.) — 2. Stupan Milica: Tatvine v šoli in nauk o dednosti. (Konec.) — 3. Čiček Franjo: Mladinsko časopisje v šolski praksi. — 4. Adamič Arnošt: Epidiaskop v šoli. — 5. Tavželj Jože: Kanon kot priprava za večglasno petje. — 6. Podjavoršek Albin: Problemi izobraževanja kmetijske mladine. — 7. Černej Ludovik: Spomini in izkušnje. (Konec.)

II. 1. Pedagoška priprava srednješolskega profesorja. — 2. Anketa o domoznanstvu. — 3. Recitacije v zboru. — 4. Pohvala kot vzgojno sredstvo. — 5. Nov izpitni red za usposobljenje učiteljev osnovnih in meščanskih šol. — 6. Nova uprava okrožnih šolskih uradov na Poljskem. — 7. Diferenciacija učencev na meščanskih šolah. — 8. Solnino so odpravili. — 9. Ponk nezaposlene mladine. — 10. Izbor vseučiliških dijakov v Nemčiji. — 11. Predšolska vzgoja v Rusiji. — 12. Šolske potrebščine. —

III. 1. Dr. Josip Jeraj: Naša vas. — 2. Manica Komanova: I. Naš Vidov dan. II. Ujedinenje. — 3. Vinko Möderndorfer: Koroške uganke in popevke.

»POPOTNIK« izhaja v zvezkih 15. dne vsakega meseca in stane na leto 50 Din, polletno 25 Din, četletno 12-50 Din; posamezni zvezki stanejo 5 Din.

NAROČNINO IN REKLAMACIJE sprejema uprava listov Jugoslovenskega učiteljskega združenja — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, Franciškanska ulica 6.

ROKOPISI naj se pošiljajo na naslov: Senkovič Matija, obl. šolski nadzornik v pokoju, Maribor, Koroščeva ulica 7/III.

Glavni in odgovorni urednik Josip Kopal. Izdajatelj Jugoslovensko učiteljsko združenje — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani. Odgovarja Ivan Dimnik. — Tiska Učiteljska tiskarna (predstavnik Francž Štrukelj). Vsi v Ljubljani.

LETNIK LV. ● APRIL 1934. ● ŠTEV. 8.

Zupančič Jože:

I. vseslovanski pedološki kongres v Brnu.

Od 28. do 31. oktobra 1933.

V aprilski številki lanskega »Popotnika« sem seznanil čitatelje s pripravami za I. vseslovanski pedološki kongres v Brnu v ČSR., ki se je vršil zadnje tri dni oktobra lanskega leta. Pripravljalni odbor je delal na pripravah za kongres več let, prav od slednjega, ki se je vršil pred štirimi leti v Bratislavi.

Češkoslovaški pedologi imajo namreč svoje kongrese vsaka tri do štiri leta, v Bratislavi pa so sklenili, naj bo V. pedološki kongres prirejen v večjem obsegu in naj se nanj povabijo predvsem pedologi vseh slovanskih narodov. Prav za 15. obletnico ustanovitve češkoslovaške države so določili I. vseslovanski pedološki kongres in so s tem še bolj podčrtali važnost sestanka slovanskih pedologov.

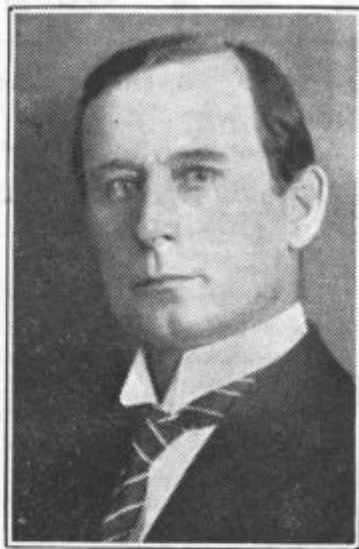
Prireditelji ob prvih pripravah niso pričakovali posebne udeležbe na kongresu. V poslednjem času pa je prišlo zlasti iz domače države toliko prijav, da so morali zborovanje prenesti v največjo brnsko dvorano v Sokolskem Stadionu. Zanimal sem se, kje je vzrok, da se je prijavilo toliko udeležencev nad prvotno pričakanje. Pa so mi povedali, da je s prijavi »pritisnilo« prav močno domače osnovnošolsko učiteljstvo, in tako je prisostvovalo kongresu okrog 2000 udeležencev. Naši osnovnošolski tovariši pa so se za kongres tudi še prav močno strokovno »podkovali«. Po vseh okrajih so prirejali v svojih učiteljskih društvih pedološka predavanja, ki so res dosegla zaželeni namen. Eden prirediteljev pa mi je vzradoščen omenil, da je osnovnošolsko učiteljstvo z udeležbo posekalo vse ostale panoge vzgojiteljev... Kaj častna pohvala našim severnim tovarišem!

Valutne težave in ostale »mednarodne« nevšečnosti pa so onemogočile udeležbo že mnogim prijavljenim delegatom iz slovanskih držav. Vem, da bi bila tudi naša država na kongresu mnogo bolj zastopana, ko ne bi bilo tolikšnih — recimo — »gospodarskih« zaprek. Na žalost se niso mogli — prav iz navedenih razlogov — udeležiti kongresa mnogi naši pedologi, ki so bili sicer že na listi predavateljev. Prav take težave so gnjavile tudi mnoge v ostalih slovanskih državah. Je res škoda, sicer bi nudil kongres, ki je polagal skupno orientacijo slovanskim pedologom, še plodnejšo sliko.

Ugledne pedologe — ali po naše mladinoslovce — ki so predavali na kongresu, bom naštel itak kasneje ob navedbi njihovih predavanj, za sedaj naj le omenim, da so bili navzoči zastopniki iz domače republike, od zunanjih pa Poljaki in Jugoslovani. Prepričan pa sem, da bo združil II. slovanski pedološki kongres, ki bo menda leta 1936. v Varšavi, prav vse slovanske znanstvenike v pedološkem taboru.

Vodstvo kongresa in vse podrobne priprave sta imela v glavnem v rokah odlična organizatorja: kot predsednik dr. Mihajlo Rostohar, profesor Masarykove univerze, kot tajnik pa dr. Jan Uher. Prvi je naš ožji rojak s Krškega polja na Dolenjskem, ki sem ga podrobneje že predstavil v aprilski številka lanskega »Popotnika«, drugi pa je domačin in je izšel iz vrst osnovnošolskega učiteljstva.

V razširjenem pripravljalnem odboru so bili sloveči znanstveniki iz vseh delov republike. Nekaj jih hočem tudi navesti še tem rajši, ker sem opazil, da ti gospodje

Dr. Mihajlo Rostohar.

Levo: Dr. Jan Uher.

poznajo prav dobro naše razmere in naše ljudi, saj so se zanimali za mnoge naše voditelje v JUU in za druge vidnejše šolnike, ki jih poznajo osebno ali jih veže z njimi že dolgoletno prijateljstvo.

Tako n. pr. profesor Josip Kubálek iz Prage, ki je znan reformator čitalnega pouka in dober poznavalec vseh abecednikov in pedagoške literature tudi iz naših šol. Nadalje: vedno veseli univ. profesor dr. Karel Herfort iz Prage, skozi čigar roke je šlo tudi mnogo dijakov iz Jugoslavije, ki zavzemajo danes že odlične položaje v naši državi. Profesor Seemann, učenjak s čestito sivo brado, pa je eden najbolj znanih »apostolov« za defektno deco, ki pozna skoro vse tovariše z jugoslovanskih zavodov za tako deco. Njegovo sliko sem opazil prav te dni na hodniku pomožne šole za manj nadarjeno deco v Ljubljani.

Dr. Rostohar bi gotovo ne mogel najti boljšega sotrudnika, kakor ga je našel v dr. Uhru. Ta mladi mož je pravi tip »selfmademana« iz češke nove znanstvene generacije. Po rodu je Moravan iz Prostějova in je dovršil učiteljsiše. Po maturi je nastopil osnovnošolsko službo. Pozneje je prestopil na meščansko šolo. Izbornega organizatorja in pedagoga pa so kmalu poklicali v praško prosvetno ministrstvo. Medtem je napravil pri dr. Krejčiju doktorat in nato je bil poslan na državne stroške za eno leto v Newyork, kjer je proučeval organizacijo ameriškega šolstva. Na newyorškem vseučilišču je poslušal med drugim pedagoško psihologijo pri profesorju dr. Pavlu Radosavljeviću, ki je naš jugoslovanski rojak in zavzema ugledno mesto med ameriškimi učenjaki.

Dr. Uher se udejevuje tudi kot pedagoški pisatelj. (Poklonil mi je eno pravkar izišlih svojih knjig »Nova šola«.) Med njegovimi najbolj priznanimi deli so: »Problém kázne« (discipline) in »Hlavní problémy didaktiky« ter Základy americké výchovy« (Temelji ameriške vzgoje). Zdaj pa je dr. Uher docent na pedagoškem inštitutu Masarykove univerze v Brnu.

Ob prihodu v Brno so nas vse inozemce »polovili« že v kongresni pisarni na kolodvoru. Cel štab mladih fantov in deklet — Rostoharjevih študentov — je

imel tam polne roke dela. Domačine so razmestili po internatih in drugih pripravljenih prenočiščih, nas pa so določili v »Passage«, enega najboljših brnskih hotelov. Potem, ko je dr. Rostohar seznanil vse »zamejaše« med seboj, smo izrabili prvi prosti popoldan za ureditev privatnih poslov ter za ogled mesta. Brno je bilo zaradi proslave velikega narodnega praznika, 15. obletnice ustanovitve republike, v svečanem razpoloženju in prazničnem okrasju. In koliko zastav! Po njih si lahko spoznal hišnega gospodarja kot pristaša te ali one politične skupine. Raz hiše so plapolale namreč državne, belomodre, belordeče in druge zastave, »partijske«, kamor je pač pripadal ta ali oni hišni lastnik.

Zvečer pa: »uvitaci večerek«. Po naše: pozdravni večer. Na Stadionu. Kako zoprni in dolgočasni so lahko taki oficialni sestanki. Tam na Stadionu pa se mi je zdelo živahno in bratsko. Le med brati in sestrami se počutiš tako. Nič prisiljenega! Pa vendar tako mešana družba. Univerzitetni profesor z dolgo, čestito brado poleg mladega učitelja, poleg tovarišica s skrajne meje republike, ki je potovala na kongres domala dalj kakor mi, ki smo morali plačevati medpotne zapitke v treh valutah.

Za udeleženca takega sestanka je pogled na ogromne vrste vrčkov z najboljšim pivom vedno razveseljiv. In za žejna grla z juga je taka penasta poslastica smešno poceni. (Vrček »senatorja«, plemenite črnine, stane le 1.50 Kč. Vendar plačaš zraven tudi poseben listek, kar ti poveča »ceho« pri vrčku za 1 Kč. To je pa mestna doklada in se steka ta novc zgolj za socialne namene. Ponajveč za pobijanje brezposelnosti. Sicer res podraže taki listki obisk gostiln, vendar je prav; kdor ima denar za pijačo, pa naj odrine še delež za brezposelnega državljana!)

»Uvitaci večerek« pa je imel tudi dokaj pisan umetniški program. Sodeloval je izboren orkester, niz opernih arij in umetnih pesmi pa je pel mlad, zelo šolan junaški tenorist.

Menil sem prvotno: naročeni ljudje! ... Pa sem se nemalo začudil, ko so mi povedali, da sodelujejo v orkestru sami naši tovariši, tudi tenorist je iz naših vrst: učitelj Valek. Prav zato sem še bolj razumel vnemo mlajših tovarišic do solista in do godbenikov, ki so jih za vse tako toplo in iskreno nagrajevale s ploskanjem.

Otvoritev kongresa.

Dne 28. oktobra je bil Sokolski Stadion — člani našega UPZ se ga spominjajo po velikih uspehih s prve inozemske turneje — že mnogo pred napovedano 8. uro zjutraj živahen kakor malokdaj. Armada 2000 vzgojiteljev se je zbrala od vsepovsod, da se nekaj dni posveti iskanju novih dognanj za napredek pri vzgoji najmlajših državljanov.

Ogromen oder, ki ga krasi na čelni strani prav tako ogromne orgle, je bil zaseden z najodličnejšimi predstavniki vseh mogočih uradov in organizacij, ki imajo količkaj posla z vzgojnimi vprašanji. Ne bili bi sredi naroda, ki je znan kot najbolj muzikalen, ko bi se pričel kongres brez pozdravne pesmi. Zato je prikoral na oder moški zbor »Opusa«, enega najboljših pevskih zborov, ki je zaslovel po vsej Evropi. Pod vodstvom dirigenta Steinmanna so zapeli narodni spev »Moja zemlja«, ki je himna moravski grudi, in se pričinja takole:

»Moravska je to,
moja krasna zemlja!« ...

(Brno, kjer se je vršil kongres, je namreč glavno mesto Moravske.)

Nato je stopil pred mikrofon sredi odra naš rojak dr. Rostohar, ki je v svojem zgodovinskem pozdravu »Važene shromaždeni!« otvoril I. vseslovanski

pedološki kongres. Brez dvoma nam je igralo srce od veselja vsem navzočim, ki smo bili priče velikega zbora, ki je polagal temelje novi, slovanski mladinski vzgoji.

Sicer strogo znanstvena prireditev pa je odjeknila v svet tudi s političnim odmevom. Prav tiste dni so Hitlerjevci strašno udarjali na svoj rasistovski boben in dajali v nič slovanske narode. Menda prav iz tega vzroka je improviziral v svojem pozdravnem govoru sloviti učenjak s poljske univerze v Poznanju, dr. Jaxa Bykovski: rasni razvoj severnoevropskih narodov. S svojimi globokimi, kakor jeklo trdimi zaključki je udaril veliki mislec Hitlerjevo tretje cesarstvo in njegov rasistovski šlager uničujoče po glavi. Seveda je beseda Bykovskega odjeknila ne samo po vsem slovanskem, temveč po vsem kulturnem svetu.

Prav iz tega namena, da pokažemo svetu tudi politično in ne zgolj znanstveno povezanost med slovanskimi državami, ki so sodelovale na kongresu, so bile ob soglasnem, viharnem vzklikanju odposlane vdanostne brzozjavke vsem šefom slovanskih držav. Ko je predlagatelj, tajnik dr. Uher, čital besedilo brzozjavke, namenjene jugoslovanskemu suverenu, je dvorana še posebej iskreno zaploskala in dala duška prisrčnim izrazom, ki jih goji do našega kralja in njegovega naroda.

Kongresu je tudi prisostvoval osebni odposlanec predsednika republike, saj je dr. T. Masaryk eden prvih filozofov in vzgojiteljev sveta. Po prvotnem programu bi se morala udeležiti otvoritve kongresa tudi prosvetni minister dr. Derer ter zunanji minister dr. Beneš. Oba ministra pa sta bila prav tiste dni zadržana v domači prestolnici, kjer so se vršile velike narodne svečanosti ob priliki 15 obletnice ustanovitve ČSR, pa tudi zaradi tega, ker je bila takrat svečana otvoritev dijaškega doma »Kralja Aleksandra I.«, ki je bil zgrajen za jugoslovansko mladino v Pragi s prispevki našega kralja ter naših in češkoslovaških oblastev.

Poslala pa sta oba visoka dostojanstvenika pozdravni pismi. Prosvetni minister dr. Derer, ki ga je zastopal na kongresu sekcijski svetnik dr. Jan Kepřt, je v svojem pozdravnem pismu med drugim naglasil:

Peti pedološki kongres je temeljito razširil svoj delokrog s tem, da so bili pozvani k delu tudi slovanski znanstveni strokovnjaki, zlasti jugoslovanski in poljski, tako da se je ta kongres razvil v prvi vseslovanski kongres za proučevanje otroka. V skupnem delu slovanskih strokovnjakov se očitno dokumentira dragoceni napor bratskih slovanskih narodov za skupno kulturno delo in vzajemnost, kaže pa se tudi njih resno prizadevanje, kako zaščititi državo in narod s premišljeno skrbjo za njun нравstveni preporod in za telesno vzgojo mladine kakor tudi za povzdigo njene izobrazbe.

Zunanji minister dr. Edvard Beneš (čigar brat je tudi član naših vrst) pa je pozdravil kongres s temile besedami:

Vaš kongres se vrši v razburkani dobi, v politični negotovosti, v dobi нравstveneга razvrata in miselnega nesoglasja. Ta doba je važna in obenem nevarna tudi za odraslega človeka, zato je povsem naravno, da še mnogo bolj vpliva na dušo otroka. Vaša naloga je torej zelo delikatna in odgovorna pred bodočimi generacijami. Jasno je, da z zvestim izpolnjevanjem svojega vzvišenega poslanstva vršite tudi izredno politično delo, čigar uspeh mora zanimati vsakega politika in narodnega delavca sploh.

Zatem pa so se zvrstili k pozdravnim besedam predstavniki najrazličnejših društev, deputacij in oblastev, ČOS itd.

V imenu jugoslovanske delegacije je spregovoril profesor ljubljanske univerze, dr. Karel Ozvald. Najprej je izrekel v slovenščini naslednje uvodne besede:

Današnji čas nas Slovane kliče k najresnejšemu prizadevanju, da ne bi rasli samo v širino, ampak tudi kvišku, se pravi, da bomo veliki i po duhu i po kulturi in to na vseh področjih kulturnega dejstvovanja — v gospodarstvu, umetnosti, znan-

stvu, socialnem življenju... in zlasti še v pedagogiki, hočem reči v negovanju in vodstvu naše mladine.

Iz srca me veseli, da si je brnski pedološki kongres docela osvojil to idejo.

Nato je predstavnik jugoslovanske delegacije nadaljeval v češčini. Njegove besede se v slovenščini glase:

Masaryk, ta genialni človek s platonsko dušo, je točno označil pomen malega naroda z vprašanjem: »Kako postanem velik?« Dandanes pa bi se moral vsak slovanski narod globoko zamisliti nad vprašanjem: »Kako postanem velik v kulturi in zmožen vzajemne tekme z drugimi kulturnimi narodi?«

Mislím, da je najbolj naravna, najbližja pot do tega cilja tista, ki jo nudi realno življenje, ki nam glasno kliče, naj se hodimo slovanski narodi drug k drugemu učít. Vzajemno spoznavanje naj nas zbližuje, zlasti pa v najskrbnejši negi in najskrbnejšem vodstvu mladine, ki bodi slovanstvu večén vir pomlajenja. Tudi na tem polju moramo Slovani dobro spoznavati svoje glavne lastnosti, svoje vrline in napake, svoje sile in svoje skrbi. Kongres v Brnu smatram za izdaten izvor novega življenja v slovanski pedagogiki, zato mu v imenu ljubljanske univerze in jugoslovanske delegacije, ki se ga udeležuje, iz vsega srca kličem: Vivat, crescat, floreat!

Končno je bil izbran še kongresni prezidij, v katerega sta prišla za Jugoslovane dr. Ozvald Karel iz Ljubljane ter Vlada Petrović iz Beograda, direktor jago-dinske gluhoemnice, Miodrag Matić, pa je bil poslan kot podpredsednik v sekcijo za nenormalno mladež.

Po tem oficíelnem uvodu je pričel delovati kongres.

(Nadalj. sledi.)

Dolžan ni samó, kar veleva mu stan ...

Ali si se že kdaj resno bavil z izsledovanjem socialnih in higienskih razmer svojih učencev? Ali poznaš šolske poti otrok? Njih stanovanja? Njih starše? Ali si že kdaj kateremukoli otroku na tihem storil kaj dobrega? Ali si se že kdaj pobliže in previdno prepričal, kakšno zimsko obleko imajo tvojemu varstvu izročeni otroci? In s čim se hranijo čez dan? Ali bi tu mogel, če treba, pri nekoliko dobri volji pomagati? Ali si se kaj brigal za bolne učence? Ali tu ob potrebi staršem svetuješ? Kako? Res? Taktno? Ali prostovoljno sodeluješ pri mladinskem skrbstvu? Ne? Zakaj ne? Ne utegneš? Res? Kako je s šolskimi prazniki? Z državljansko vzgojo? Ali storiš v tem oziru več kot svojo dolžnost? Ali ni bilo zadnjič tvoje predavanje premedlo, presuhoparno? Saj si to vendar sam opazil. Zakaj ne navdušuješ mladine, ki je vendar tako dovzetna, ki se da tako lahko voditi in ki je tako hvaležna? Saj je vendar kot mehki vosek v tvojih rokah. Zakaj je ne oblikuješ? Vendar ne iz komodnosti? Bog varuj! (Benacky).

—en—

Prva zahteva človečanstva, prva norma sociologije je, da ima vsakdo možnost, se izobraževati. Kdor kakemu poedincu ali kakemu narodu v stremljenju po izobrazbi dela težkoče, se smrtno pregreši — pravico do izobrazbe ima vsak človek prav tako kakor pravico do življenja.

T. G. Masaryk.

Ljubezen do lastnega naroda nikakor ne zahteva sovraštva do drugih narodov. Pozitivnemu nacionalizmu, ki stremi za pozitivnimi cilji in ki se najlepše kaže v intenzivnem delu za napredek lastnega naroda, ne more nihče nasprotovati. Ne ljubezen do lastnega naroda, ampak šovinizem je sovražnik narodov in človeštva.

T. G. Masaryk.

Tatvine v šoli in nauk o dednosti.

(Konec.)

Prav radi izsledkov nauka o dednosti se danes vedno bolj zavedamo velikanske važnosti vzgoje. Poznavanje nauka o dednosti bo dovedlo starše in učitelje do tega, da bodo vse bolj spretno zagrabili vzgojo dece, da jo bodo preuredili v smislu novih dognanj o dednosti. Potem ne bodo kaznovali otroka za kako slabo nagnjenje, ki mu ni sam kriv, ker je to nagnjenje v rodu, ampak si bodo prizadevali, da s čim boljše in skrbnejšo vzgojo prikrijejo to slabo lastnost in usposobijo otroka za koristnega člana človeške družbe kljub slabi dediščini.

Vzemimo n. pr. nagnjenje k tatvini, ki ga je podedoval ta ali oni otrok od svojih prednikov. Ako živi tak otrok v okolici, ki ostro razlikuje moje od tvojega, ako so mu tako rekoč od prvega dne privzgojili tanek smisel in občut za poštenje in ako živi povrh tega še v takih razmerah, da se mu ni treba čezmerno truditi za obstanek, bo verjetno ostal pošten vse življenje. Nasprotno bo pa postal drugi, ki je sicer podedoval od staršev podlago za poštenost, v nepošteni družbi tudi sam nepošten. Kljub temu pa je med obema velika razlika, ki se lahko posebno očitno pokaže pri potomcih obeh. Potomstvo prvega bo pokazalo nagnjenje k nepoštenosti, brž ko se bodo izpremenile ugodne zunanje okoliščine, oziroma morda celo, če bodo ostale iste. Potomstvo drugega bo pa pošteno, brž ko bo deležno primerne vzgoje in ugodnih zunanjih okoliščin, včasih celo, če vsega tega ne bo, saj pozna vsakdo ljudi, ki ostanejo sredi pokvarjene okolice in slabih razmer pošteni, pač zato, ker jih dobre dedne lastnosti varujejo stranpotov.

Druga taka slaba dediščina, ki je k sreči mnogo redkejša kakor kleptomanija, je strast za požiganje (piromanija), eden najtemnejših izlivov destruktivnega ali ruševalnega gona, ki hoče uničevati in rušiti v nasprotju z erotičnim gonom, ki hoče združevati in ohranjati, kakor to uči Freudova psihoanaliza. Vedno znova stoje pred sodiščem ljudje s to dediščino, ki niso bili dovolj socialno vzgojeni, da bi sami v sebi premagali to strast. Znan je tudi iz zgodovine Neronov primer.

Vzgoja pa lahko vpliva ne samo na sedanost s tem, da prikrije v ljudeh slaba dedna svojstva in podčrtava dobre dedne lastnosti ter ustvari tako sedaj živečim ljudem srečnejše življenje, ampak vpliva tudi na boljše bodočnost s tem, da človeštvo lahko sporoči ono stopnjo dobrote in lepote, ki si jo je prisvojilo, naprej svojim potomcem z govorom in s pisavo, pa tudi vsa dognanja glede dednih svojstev, ki so v redu, in njih zmagovitega premagovanja, ako že ne more zapustiti potomcem samo dobrih dednih lastnosti.

Vzgoja pa lahko doseže še več kakor samo to, da obvaruje tistega človeka s slabo dedno podlago za poštenje nepoštenosti, doseže lahko celo, da bo tak človek vzor poštenosti, tankovesten do skrajnih mej, še mnogo bolj kakor oni, ki ima v sebi dedno podlago za poštenje in je bil prav tako pravilno vzgojen. Razlago temu pojavu nam je podal utemeljitelj individualne psihologije, Alfred Adler, s svojimi dognanji o občutku manjvrednosti pri otrocih, ki se začne izražati v kaki napaki, v slabosti kakega organa itd. ter o nadvladi tega občutja s pravilno vzgojo.

Individualna psihologija je postavila tole načelo kot sad dolgotrajnega, natančnega raziskavanja: Vsak otrok občuti izredno živo svojo lastno nemoč in slabost, svojo odvisnost od odraslih, saj je res vedno najmanjši, vsak mu sme ukazovati, vsakega mora ubogati, pri nekaterih otrocih iz nižjih slojev je položaj tak, da jih sme vsak, kateremu se zazdi, že kar udariti. Ako je vzgoja nepravilna, se razvije pri otroku iz tega občutja že kar občutek manjvrednosti, in potem postane iz njega nesocialno bitje, težko vzgojljiv otrok. Temu bo pritrđil vsak odrasli, če se bo spomnil svojih mladih let, vsak bo moral sam sebi priznati, da ni bilo vse tako lepo v tistih opevanih mladih dneh, da je prestal kot otrok včasih neverjetno hude skrbi za sila brezpomembne pogrške. Tudi odrasli pozna dosti-

krat ta občutek lastne slabosti in manjvrednosti, toda pri otroku je vse močnejši in hujši, kajti otrok ne pozna upanja, da bi ga dvigalo kakor odraslega, ker živi samo v sedanjosti, ker še nima izkušenj, ki bi ga tolažile in mu govorile, da pride za dežjem vedno solnce.

Najbolj živo občutita svojo lastno slabost in odvisnost od drugih zapostavljeni in razvajeni otrok, ki sta najbolj nepravilno vzgojena. Zapostavljeni ali osovraženi otrok se itak počuti kakor v sovražni deželi, kjer ga obdajajo nevarnosti na vsakem koraku in se zdi zato sam sebi še bolj majhen in slab kakor je v resnici. Razvajeni otrok, ki je vedno nesamostojen in odvisen od drugih, je pa zato še tem bolj občutljiv za razne neprijetnosti življenja. Ako se torej zgodi razvajenemu otroku nekaj neprijetnega, ima občutek, da je naenkrat potisnjen v ozadje, da je zdaj še manjši in slabejši.

Otrok, ki je nepravilno vzgojen, torej najčeeše razvajeni ali zapostavljeni otrok, bo zapadel nenadoma v razne čudne navade in razvade, včasih pa še celo v razne napake, česar vsega prej ni poznal. Včasih so take razvade še kar nedolžne, otrok začne n. pr. vrtati v nosu, grizti nohte, sesati prste itd., a so lahko tudi težje narave, n. pr. otrok začne jecljati, močiti posteljo, lagati, krasti, začne se potepati, postane čezmerno sladkosneden, prekomerno predrzen, ali plašljiv, ali zapade v spolne nepravilnosti, n. pr. v samozadovoljevanje itd. Take razvade in napake so otrokov odgovor na nepravilno vzgojo, z njimi odgovarja na kako neprijetnost, ki jo je občutil, s tem se hoče maščevati za dejstvo, da se mu je zgodilo nekaj neljubega, s tem pa tudi hoče podzavestno na novo zbuditi pozornost svojcev in okolice.

Vprašanje, zakaj izražajo otroci svoj protest proti nečemu, kar je bilo zanje neprijetno in kar so občutili podzavestno kot nepravilno, p o m o č i tako zelo različno, zakaj si izbere n. pr. ta otrok samo grizenje nohtov, oni pa kar tatvino, je prav lahko rešiti. Otrok odgovori podzavestno vedno z dejanjem, ki je občuteni krivici in nepravilnosti sorazmerno, ki je po moči v skladu z onim dogodkom, ki je povzročil to otrokovo ravnanje. Ako ni bila vzgoja preveč zgrešena, ako je zakrivila samo manjše nepravilnosti, potem si izbere otrok samo lažje orožje v odgovor, potem postane mogoče samo bolj tih in plašljiv, ali pa obratno samo bolj glasen in predrzen, mogoče začne samo grizti nohte itd. Čim bolj pa je bila vzgoja zgrešena, tem močnejše odgovori otrok na njene nepravilnosti, z laganjem, s krajo, z močenjem postelje, z uhajanjem iz šole, od doma in od uka itd. Otrokov podzavestni odgovor se pa ravna tudi po njegovem položaju in po razmerah v družini. Otroku edincu n. pr., na katerega se obrača vsa pozornost staršev, temu ni potreba, da pride kar z najtežjim orožjem, kajti pri njem zbudi že vsaka malenkost pozornost staršev, in njegov cilj, zbuditi več zanimanja za svojo osebo, je s tem dosežen. Otrok, ki dorašča v številni družini, kjer vlada še tudi mogoče pomanjkanje, pa mora priti že s hujšimi stvarmi, da se osredotoči obče zanimanje na njegovo osebo, mora že lagati, krasti ali kaj podobnega.

Kako si izbira otrok podzavestno svoje navade in napake glede moči, nam je s tem jasno. To nam pa še ne razjasni vprašanja, kako da si izbirajo otroci p o k a k o v o s t i tako različne napake, prvi n. pr. močenje postelje, drugi bruhanje in bljuvanje, tretji pa tatvino, da vzamemo tri zelo običajne in razširjene, približno enako težke otroške napake.

To razlaga individualna psihologija tako, da si otrok pač izbere tisto razvado in napako, oziroma bolezen, ki mu je najbolj pri roki, ki mu nekako najbolj leži, navadno tisto, za katero ima že prirojeno, dedno nagnjenje, bodisi duševno, bodisi telesno. Takrat razgali otrok svojo slabo stran in takrat šele pokaže, katero slabo duševno ali telesno dediščino je prejel od svojih staršev. Ako vzamemo duševna nagnjenja, opazimo sledeče: Otrok, ki izhaja iz rodbine, v kateri je gotovo nagnjenje za tatvino, ki ima torej nekak prirojen defekt v razločevanju

med lastnim in tujim, odgovori na nepravilno vzgojo pač najbolj naravno s tatvino, torej začne krasti. Otrok, ki ima prirojeno veliko domišljijo, pa tudi nagnjenje za pretiravanje, zapade v laganje, torej hoče podzavestno z lažmi zbuditi pozornost svoje okolice. Otrok, ki ima prirojeno čezmerno ali prerano spolno razvitost, zapade pri nepravilni vzgoji v samozadovoljevanje ali v kako drugo spolno nepravilnost. Otrok, ki ima prirojena gurmandska nagnjenja, bo postal čezmerno sladkosneden, s slaščicami si hoče nekako posladkati svoje življenje, s katerim iz enega ali drugega vzroka ni zadovoljen. Otrok, ki ima prirojeno posebno pedantno in sitno žilico, bo na nepravilno vzgojo odgovoril s podvojeno sitnostjo. Otrok, ki je podedoval po svojih prednikih koleričen temperament, bo postal trmast in svojeglav. Itd.

Prav tako je tudi s podedovanimi telesnimi lastnostmi in nagnjenji. Za otroka, ki ima že prirojene slabe prebavne organe, je bljuvanje, slab tek, slaba prebava ono orožje, ki mu je najbolj pri roki, kajti njegovo živčevje dá podzavestno najlaže ukaz za očitni upor onim organom, ki so v njegovem telesu slabše razviti, v tem slučaju prebavnim organom. Zato je bljuvanje, ki je tako pogosto pri razvajenih otrocih, tudi samo posledica nepravilne vzgoje.

Slično nastane tudi jecljanje. Otrok, ki občuti kako neprijetnost in ki ima že po naravi slabše govorne zmožnosti, se upre s tem, da se začne pri govorjenju obotavljati, jecljati.

Prav iz istega vidika lahko razumemo tudi močenje postelje. Otrok, ki ima prirojeno slabost mehurja, ki ima manjvredne sečne organe, bo odgovoril takrat, kadar ne bo čutil dovolj ljubezni in pozornosti okoli sebe, kadar se mu bo zdelo, da je omajano njegovo stališče, pač z upornostjo onih organov, ki so v njegovem telesu najslabše razviti, torej sečnih organov, tak otrok bo začel navidezno kar na lepem, brez vzroka, močiti posteljo.

Sleherni otrok ima kako prirojeno telesno ali duševno napako, kako dedno manjvrednost, kajti ni ga človeka, ki bi bil telesno in duševno popoln. Kljub temu pa se njegove napake ne pokažejo vedno očitno, pač zato, ker ne čuti vsakdo v podzavesti potrebe, zbujaati pozornosti drugih vsaj v slabem smislu s to svojo napako, ker je torej pravilneje vzgojen. Nikakor ni res, da vodi vsaka manjvrednost organa v otroško razvado ali napako, kajti telo samo se tega brani. Vsak manjvredni organ človeškega telesa, ako je le toliko močan, da sploh deluje, razvija namreč sorazmerno mnogo večjo delavnost nego popolni, zdravi organ, zato da bi popravil svojo slabost in se izenačil z ostalimi organi v harmonično enoto. Ako je duševnost zdrava, ako so zunanje razmere ugodne, potem se ne zgodi samo to, da postane tak manjvreden organ v svojem delovanju polnovreden, ampak lahko doseže še celo več kakor organ drugega, zdravega človeka, da drži n. pr. otrok s prirojeno slabostjo mehurja vodo še bolje kakor otrok s popolnoma zdravim mehurjem. V svojem delu »Studie über die Minderwertigkeit von Organen« pravi Alfred Adler: »Poseben način opazovanja me je učil, kako pogosto se izprevrže morfološka ali funkcionalna manjvrednost organa v višjo razvitost. Vzrok leži v potrebi stalne vežbe, v snažnosti prilagoditve in izpremenljivosti, ki jo ima pogosto manjvreden organ, prav gotovo pa tudi v višji razvitosti pripadajočega živčnega in duševnega kompleksa, ki jo povzroči notranja pozornost in koncentracija na manjvredni organ.«

Čim manj je torej kak organ ali kak del telesa dorasel vsem zahtevam življenja, tem bolj se z njim potrudimo in si prizadevamo, pogosto s takim uspehom, da potem prekosí »normalni« organ ali zdravi del telesa. Nasprotno pa lahko postane manjvrednost organov dobrodošel izhod človekovi duševnosti, ki jo izrablja, kadar se pojavijo težkoče in ovire, tako da izigrava to svojo slabost nasproti svoji okolici.

Isto je z dednimi manjvrednimi duševnimi nagnjenji. Tudi te lahko pravilno vzgojen otrok premaga sam iz sebe, tako da bo na tisto plat še trdnejši in krepostnejši kakor drugi, ki se mu ni bilo treba boriti z lastno duševno manjvrednostjo v tistem pogledu.

Ko bo učitelj v slučaju kake šolske tatvine vse to preudaril, bo vedel, katero pot mu je treba ubrati. Zavedal se bo, da je najlepša in najvažnejša naloga vzgoje, domače in šolske, da vzgoji predvsem otroka tako, da se ne bo razvil v težko vzgojljivega otroka, da torej ne bo začel vzbujati pozornosti s kakim slabim nagnjenjem n. pr. k tatvini, kajti vedno in povsod je bolje, bolezen preprečevati kakor jo pa ozdravljati. Ako pa ima v razredu težko vzgojljivega otroka, se mora vedno zavedati, da je bila temu kriva vzgoja, bodisi domača, bodisi šolska, da se bo treba lotiti ozdravljanja in popravljanja, ne kaznovanja.

Zato bo treba odstraniti predvsem vzroke, ki so bili krivi, da se je razvilo v otroku nagnjenje k tatvini in treba bo najprej ugotoviti, ali je tega kriva domača ali šolska vzgoja. Otroku, ki čuti premalo ljubezni okoli sebe, bodisi doma, bodisi v šoli, bo torej treba dati dovolj ljubezni, potem ne bo več podzavestno stremil za tem, zbuditi pozornost s tatvinami. Razvajanemu otroku bo treba dati več samostojnosti, da se ne bo zdel samemu sebi preveč majhen in slab. Tako je treba vzeti slehernemu otroku vsako možnost, da bi lahko kje začel uporabljati svojo slabo stran, v našem primeru torej nagnjenje k tatvini.

Za presojo vsake otroške tatvine je važno vedeti, da ima nekako prirojeno nagnjenje k tatvini skoraj sleherni človek, ta v večji, oni v manjši meri, kar se pokaže v otroški dobi, ker pozneje pač vzgoja to nagnjenje premaga. V splošnem nagiblje vsak otrok k tatvini, eden bolj, drugi manj, ta v najzornejši mladosti, oni v pubertetni dobi, prvi za krajši, drugi za daljši čas. Nagnjenje do kraja se pojavlja torej splošno pri vseh otrocih, a se da izrvati in zatreti in se tudi mora čimprej zatreti, kajti neodkrita, stalna zadovoljitev tega nagnjenja lahko postane takemu otroku nevarna navada.

Vsak učitelj je lahko opazil, da postopajo otroci, ki ne kradejo iz potrebe, ampak slede svojemu slabemu nagnjenju, pri tem neverjetno bistroumno in skušajo naravnost rafinirano spretno prikriti sledove svojega početja. Prav ta prekanjenost zavaja učitelja pogosto v zmoto, ker misli potem, da ima opraviti s prevečanim tatičem, ki ne zasluži usmiljenja. Če bo podrobneje analiziral razne znane slučaje tatvin, se bo spomnil, da so oni, ki so ukradli kaj iz resnične potrebe, iz gladu, pri tem neprimerno bolj nerodno postopali in so se lahko takoj zasačili pri tatvini, medtem ko so ni, ki kradejo brez potrebe, veliko bolj spretni pri tem in se njih početje navadno le bolj slučajno da odkriti. To rafinirano iznajdljivost pri izvrševanju skritih naklepov pa lahko opažamo tudi pri drugih duševnih nagnjenjih, ki kažejo na notranji defekt, na slabost npravne zavesti in npravne volje. Enako spretno si znajo n. pr. oni, ki so vdani raznim mamilom, kokainu, morfiju itd., preskrbeti ta mamila in tudi znajo vedno znova preslepiti svojo okolico, če jih le-ta še tako budno čuva. Prav tako spretno in previdno postopajo oni, ki so nagnjeni k strasti za požiganje (piromaniji), saj se navadno šele po mnogih takih dejanjih zapletejo bolj slučajno v mrežo pravice. Želja, utešiti svojo strast, pa ne biti zasačen, torej očitvidno stopnjuje pri vseh teh duševnih nagnjenjih fantazijo in iznajdljivost, in zato bodi prav dejstvo, da je otrok postopal pri kaki tatvini neverjetno rafinirano, učitelju migljaj, da je duševnost takega otroka resno bolna.

Pri onih otrocih, ki imajo nagnjenje k tatvini, lahko opažamo, da je to nagnjenje različno usmerjeno. Ta otrok krade n. pr. kot sraka vse, kar se sveti, oni samo nožke, tretji samo knjige itd. Prav tako so tudi odrasli kleptomani specializirani in redkeji so oni, ki kradejo vse povprek. Pri notranjem ozdravljenju takih »specialistov«, velikih in malih, so dosegli znatne uspehe z zunanji sredstvi,

da so preskrbeli tistemu prav mnogo takih predmetov, na katere je bila usmerjena njegova strast. Otroku n. pr., ki krade same znamke, je dobro preskrbeti čim več znamk, da bo njegovo nagnjenje nekoliko potolaženo in da ne bo čutil več tako žive potrebe, skrivaj si jih prisvajati.

To je pa samo zunanje pomožno sredstvo, pravo ozdravljenje mora priti od znotraj, iz otroka samega. Prava socialna vzgoja, bodisi domača, bodisi šolska, mora v otroku zbuditi zavest, da je član človeške zajednice, da ima dolžnosti do svojih soljudi, da jih ne sme nikjer namenoma oškodovati. Potem bo otrok, ki nagiblje k tavini, postal morda še bolj tankovesten v razločevanju med svojim in tvojim kakor vsak drug in čut za poštenje bo ostal v njem poglobljen še preko šolskih klopi.

Kako preprečimo, da se razvije iz tatiča tat, kako lahko sploh v kali zadušimo vsako slabo nagnjenje? S tem, da nikoli ne jemljemo že prve tatvine, sploh nobene prvega prestopka s sila temne strani, da nikoli ne ožigosamo takega otroka kot človeka, ki je na nevarni poti, iz katerega bo težko kaj prida. Otroka tako globoko ponižati, ni ne vzgojno in ne človeško. Najboljša pot je, vzeti slučaj z lahke strani, označiti tak postopek kot pomoto tistega otroka, ki drugič prav gotovo ne bo nikoli več kaj takega storil. Ako je v razredu česa zmanjkalo in ako ne gre za stvari, pri katerih je treba dognati krivca radi vrednosti, je najbolje, ne poizvedovati veliko za krivcem, ampak osvetliti slučaj z obče človeškega stališča in se pogovoriti z razredom o problemu tatvine. Neizmerno večja je korist, ki jo ima razred od takega neposredno zajetega nauka, neprimerno večja kakor morebitna škoda, ki jo trpi ta ali oni učenec. Tako škodo lahko povrne razred z združenimi močmi, neredko pa se bo celo zgodilo, da se bo nauk tako globoko dojmil krivca, da se bo ukradeni predmet kmalu zopet pojavil. Mislim, da je ta moja pot, vzeti prvo, ob potrebi tudi drugo pregreho otrokovo z lahke in mile strani, jo označiti kvečjemu kot pomoto, pravilna. V praksi se je kar najbolje obnesla, kajti prvi tatvini, ki se je pojavila v prvih letih mojega učiteljevanja še včasih v mojem razredu, prav gotovo ni sledila nobena več.

V zadnjih letih pa so me izkušnje izmodrile, tako da se lotim preprečevanja tatvin že kar vnaprej. Spoznala sem namreč, da je za vse otroke v razredu brez izjeme dobro, ako se jim okrepi zavest razločevanja med mojim in tvojim, saj morajo v tem pogledu vsi premagati notranje težave. Zato napeljem o primerni priliki kar v začetku šolskega leta razredni razgovor neprisiljeno na problem tatvine, ki ga obdelamo potem z združenimi močmi z vseh strani. Da čas za ta razgovor ni izgubljen, se vidi iz tega, ker se zdaj že več let ni pojavil v mojem razredu noben slučaj tatvine, dasi imam v svojem (1. razr. višje nar. šole) navadno v vseh ozirih izbrano slab material, ker prestopi v mestu vse, kar je količkaj nadarjenega, že iz 4. razr. osnovne šole na srednje šole. Tako dobim pogosto tudi deklice, ki so v prejšnjih šolskih letih že prišle navzkriž s 7. božjo zapovedjo.

Knjige.

Zakaj je tvoj brat, brivec, ki je bil tako dolgo brez posla, mesece in mesece štedil, zakaj si ni privoščil prav nobenega veselja, tudi ne najmanjšega? Da bi si mogel nabaviti nekaj orodja, britvic, škarij in drugih brivskih pripomočkov, ki jih neobhodno potrebuje, če hoče priti do službe v svoji stroki. In ti, mladi učitelj? Saj ti vendar ne potrebuješ pri svojem delu nobenega »orodja«! Ali bi pa ne bilo vendarle tudi dobro, če bi mogel n. pr. učne načrte, nekaj pedagoških, zlasti metodičnih knjig, dobrih prijateljic iz svoje začetniške službe, kdaj pozneje kot svojo lastnino položiti na polico v svojem stanovanju? Tudi o tem včasih razmišljaj. (Benacky.)

Mladinsko časopisje v šolski praksi.

Znano je, kako velikega pomena je časopisje v današnji dobi. Saj si ne moremo misliti povprečnega človeka, ki bi mu časopis, pa bodisi ta ali oni, ne bil potrebna duhovna hrana. Časopisje nam je postalo življenjska potreba, zato je povsem umevno, da ni moglo mimo njega tudi naše šolstvo. Tako imamo še precej mladinskih revij, ki o njih nikakor ne moremo izreči negativne kritike. Nasprotno, lahko smo nanje ponosni, pa tudi v šoli nam dobro služijo kot pomožno čtivo.

Vsekakor pa je treba priznati, da vse te mladinske revije niso mogle najti prave poti, in da niso takšne, kakor smo si jih želeli, da bi se namreč z njimi dosegel stik šole z življenjem v pravem pomenu besede, ampak vsaka je bolj ali manj usmerjena po svoje ne glede na šolsko delo in resnično življenje. Tudi ima vsaka svoj posebni krog čitateljev in naročnikov, med njimi tudi šolske in razredne knjižnice, kar je popolnoma pravilno zlasti še sedaj v denarni krizi, ko ogromna večina učencev ne zmore niti naročnine. Seveda pa nam to ne more zadoščati. Vsak učenec ali vsaj vsaka družina bi morala imeti po en izvod mladinskega lista, ki bi pa moral biti cenen in urejevan po življenjskih in praktičnih potrebah. Temu cilju se je do sedaj še najbolj približala poizkusna številka »Mlade Jugoslavije«. Vendar tudi tak list ne bi mogel zadoščati vsem učencem od 1. do 8. šolskega leta in tako bi se nam lahko pripetilo, da ostanemo zopet tam, kjer smo bili.

Zato bodo morale naše šole dobiti list, ki bo še kdaj izpodrinil zastareli sistem čitank in računice, ki so v šoli naravnost ovira samostojnemu mišljenju in aktivnemu udeleževanju, da ne govorimo o gospodarski škodi, ki jo povzročujejo žepu staršev razne »nove« in »popravljen« izdaje vseh mogočih delov čitank in računice različnih stopenj.

Cesto se dogaja, da si ponekod siromašni učenci ne morejo kupiti niti šolskih zvezkov, kaj šele da bi si mogli nabaviti drage čitanke in računice, pa še »posebne« čitanke za srbohrvaščino itd. Krajevni šolski odbori nabavijo mogoče nekaj izvodov za revne učence in tako pride potem do silno zanimivega in hipermoderna pouka, ko čita kakih 5 učencev iz ene in iste knjige. Prav tako je z računici, ki jadrajo po klopeh od učenca do učenca kakor izgubljena barka. Na ta način se seveda knjige hitro obrabijo in čez nekaj let je treba zopet novih, če jih že ni izpodrinila v tem času kakšna »popravljen« in uradno odobrena nova izdaja. Tudi čitanke za srbohrvaščino žive ponekod kaj čudno življenje. Pripeti se včasih, da čita 70 učencev iz 10 knjig in to ponekod na stopnji, kjer še lovijo črke.

Take čitanke in računice, kakor jih imamo sedaj, ne spadajo v šolo v današnji dobi, še posebno ne zaradi tega, ker nima vsak učenec lastne knjige. Zato pa naj stopi na njihovo mesto mladinski list, ki bo praktično mnogo več vreden in obenem mnogo cenejši. Le v 1. in eventualno še v 2. šolskem letu naj se uporablja čitanka, vsekakor pa naj tudi tukaj prihaja v poštev še časopis, če že ne glede na čtivo, pa vsaj v podobah, slikah itd.

Na prihodnji banovinski skupščini JUU, sekcije za dravsko banovino, se bo odločila usoda Mladinske matice z »Našim rodom« in »Mlado Jugoslavijo«. Predlagal bi, da se s prihodnjim šolskim letom pregrupirajo matični mladinski listi in knjige takole:

Za osnovno šolo izhajaj »Mlada Jugoslavija« v časopisni obliki, vendar tako, da se lahko veže v prikladen letnik kakor n. pr. »Mlado Jutro«, seve v večjem obsegu.

Vsebinska: Zadnje novice, opazovanja v prirodi, zgodovinski dnevi in obletnice, poučna potovanja, delo in opravila, gospodarski in gospodinjski nasveti in poučni članki iz vseh panog. Poizkusni in rokotvorni koticček, računski in ugankarski del, kratki šaljni podlistki, risbe, slike, spisi učencev itd. Nekaj krajših sestavkov bodi v srbohrvaščini in sicer deloma v latinici, deloma v cirilici. Tako

bo učna snov v razredu vedno času primerna in priložnostna in po vseh šolah bo nastala nekaka enotnost in skupnost. List pa naj zastavlja učencem tudi razne naloge, predvsem opazovalne, ki nudijo potem razredu obilo gradiva za šolsko delo. Splošno pa se izogibljivo člankov, ki so pisani v suhoparnem slogu naših čitank, da ne postanejo otroci pasivni.

Tak mladinski list (in praksa bo to pokazala) bo postavil na polico vse naše urnike, splošne in podrobne učne načrte in samo navlak, ki nas drži v oklepu in nas sili, da korakamo po taktu. Izhaja naj mesečno dvakrat, v počitnicah enkrat. Za nameček naj dobe učenci ob koncu šolskega leta dve knjigi: slikanico in kakšno poučno ali beletristično knjižico. Cena listu bodi tako nizka, da si ga lahko naroče vsi učenci ali da je možno krajevnim šol. odborom, naročiti več izvodov za revne učence. Če ne gre drugače, naj se knjigi naročita posebej. Na vsak način pa je treba, da imajo saj »Mlado Jugoslavijo« vsi učenci osnovne šole.

Za višjo narodno šolo izhajaj »Naš rod« v isti obliki kakor »Mlada Jugoslavija«, a v večjem obsegu in vsebinsko primerno duševnemu obzorju učencev. Praktične življenjske potrebe naj stopijo tukaj še bolj vidno v ospredje in naj bodo poleg etične, nacionalne in državljanske vzgoje vodilne smernice lista. Izhaja naj tako kakor »Mlada Jugoslavija«. Za nameček ali doplačilo naj dobe učenci štiri knjige ob koncu šol. leta. Vendar naj bo učencem dano na prosto, da si lahko naroče eno ali več knjig. Ne jih siliti, da morajo imeti vse ali pa nobene. Dandanes je treba gledati na vsak dinar. To zahteva tudi princip štednje. Tudi učenci višje narodne šole naj bodo vsi naročniki »Našega roda«, četudi ne naroče knjig. Cena listu bodi izredno nizka, 50 p — 1 Din največ mesečno. Če bi to finančno ne bilo mogoče kljub ogromni nakladi po številčnem stanju učencev, naj priskočita na pomoč banovina in država. Saj je v pravilni vzgoji in dobrem pouku mladine najbolje in najvarnejše naložen narodni in državni kapital, ki se na ta način stotero obrestuje. Čim več bo država žrtvovala za šolstvo, tem manj bo izdatkov za jetnišnice, kaznilnice, bolnišnice itd.

Uredniške odbore obeh listov naj sestavljajo naši priznani in izkušeni šolniki in pedagogi, predvsem mladinski pisatelji — razredni učitelji. Sodeluje in dopisuje pa naj vse učiteljstvo, da se iz dobrega lahko izbere najboljše. Prav tako naj tudi učenci prispevajo mladinske spise.

Tako bo mladinsko časopisje res za mladino po geslu: Iz življenja za življenje. To bo naš šolski uradni list in naša čitanka, a ne mrtev, suh okostnjak, poln paragrafov, zapovedi in prepovedi. Naš list mora biti solnčen in poslikan čebelnjak, poln prekipevajočega zdravja, veselja in življenja, razmišljanja in ustvarjanja, dejanj in hotenja. Biti mora živ in mlad, kakor je njegova mladina. Vse pa mora iti po nekem določnem redu in nevidnem zakonu, kakor nas to lepo uče naše čebelice.

Priprava na pouk.

Kako je s tvojo pripravo na pouk, mladi tovariš? Ali se pripravljáš samo za nadzornika? Nadzornik vendar nima od tega nič, ali za tebe je priprava največje vrednosti. Pisana je krasno. Ali pa je tudi v metodičnem oziru zate dragocena? In za otroke? Zakaj?

In kako je s tako zvano pripravo po pouku? Na pouk si se dobro pripravil, učno snov si skrbno predelal in si pri tem nabral novihkušenj. Ali bi ne kazalo, da bi te skušnje prav tako pismeno zbiral za poznejši čas? Tako potem lahko kritično primerjaš. Nekoč ti bo vse to dobrodošlo. (Benacky.)

Epidiaskop v šoli.

Pred nekaj leti je nemška optična tehnika vrgla na trg projekcijski aparat, ki postaja polagoma neprecenljiv učni pripomoček ne samo v šoli, ampak lahko s svojo mnogostransko uporabnostjo izborno služi tudi najširšim slojem prosvete željnega naroda. Radi precejšnje nabavne cene, ki je v današnjih časih jeziček na tehtnici, se epidiaskop doslej ni mogel uveljaviti v taki meri kot zasluži, na drugi strani pa je vse premalo znan in ga mnogi zamenjavajo z navadnim skioptikonom, ki prihaja v poštev edino v krajih brez električnega toka. Da se skioptikon ni mogel docela uveljaviti, je največ krivo to, ker je material, s katerim dela, zelo drag. Tu mislim na diapozitive, čijih nabava je zvezana z velikimi stroški, saj stane tak diapozitiv, ako računamo lastno ceno, deset in več dinarjev po komadu. Poleg tega je na razpolago zelo omejeno število takih diapozitivov. Zato ni govora o kakem temeljitejšem predavanju, če ni na razpolago zadosti časa za pripravo in dobavo, in že samo to zatre vsako pomembnejše gibanje bodisi v šolskem pouku kakor pri izobrazbi širših plasti naroda. Z omejenim številom diapozitivov, ki so na razpolago kje daleč in ki jih je treba varno prenašati iz kraja v kraj, ker se radi poškodejujejo, je vsaka taka akcija že v kali obsojena na neuspeh. V takem primeru ostane največkrat pri enem ali dveh poizkusih, potem pa stvar zaspi, ker je preveč sitnosti. Zato je umljivo, da si je skioptikon utrl pot le v mestih in večjih krajih. Tu je namreč interesni krog poslušalstva dokajšen in se predavanja lahko ponavljajo, odnosno je na razpolago več sredstev za pribavljanje diapozitivov. Tako je lahko razumeti predsodke in nezanimanje za novi pojav, za epidiaskop, ki ga, kakor sem že omenil, večina istoveti s skioptikonom, zaslužnim predhodnikom epidiaskopa.

Sokolsko društvo v Zagorju si je pred leti naročilo moderen epidiaskop, ki nas je vse takoj navdušil. Pokazal je toliko vrlin že od vsega početka, da nam ni bilo žal za dokaj visoke nabavne stroške. Sčasoma smo odkrili na njem nove in vedno večje vrline, tako da si danes skoro ne moremo misliti našega revirja brez tega dragocenega aparata. Porabljam ga pri mladinskih popoldnevih sokolske dece, pri pedavanjih ZKD, na odru za osvetljevanja in bajno scenerijo.

Ves čas, odkar ga imamo — in tega bo skoro štiri leta — je bil nešteto krat v službi, prestal je marsikateri sunek, ali doslej še ni bil potreben nobenega popravila, niti enega dela ni bilo treba nadomestiti. Skratka: edinstven, zlata vreden aparat.

V bistvu je epidiaskop najidealnejše povezana kombinacija, ki omogoča projiciranje tako diapozitivov kakor vsake razglednice, vsakega izrezka iz časopisa, črteža, tiska, vsake risbe, sploh vsake na papir narisane, tiskane, enobarvne ali barvite grafične vrednotice. Še več! Projicirati je mogoče predmete kakor cvetje, kamenje, škatlico vžigalic, skratka vse, kar je mogoče spraviti v odmerjeno ploskev aparata. V zadnjem času smo prišli celo na idejo, da je na poseben način mogoče prenašati na platno tudi gibanje rok, ki so n. pr. zaposlene okoli pripomočkov za kemijski poizkus. Na ta način je možno, da vidi cela dvorana poslušalcev na platno to, kar demonstrira in obenem pojasnjuje predavatelj. Torej nekak kino s to odliko, da je filmski trak nepotreben.

Ko sem tako popisal odlike epidiaskopa, naj v dokaz, kako dobro nam je služil, navedem nekaj iz prakse. Spored popoldnevov za sokolsko mladino smo začeli s tedenskim pregledom. V to svrho sem iz dnevniških časopisov sproti izrezoval slike, ki so se mi zdele pomembne, jih nalepil na porabljeni risarski papir (gre pa tudi brez tega), uredil in po točnem načrtu prikazoval s potrebnimi pojasnili. Tako so bili otroci vedno informirani o dogodkih doma in po širnem svetu. Radi izčrpnosti naj omenim, da je samo po sebi umljivo, da sem izrezoval slike iz vseh ilustriranih časopisov, ki so mi bili dosegljivi. Na zadnjo stran vsake slike sem v kratkih besedah zapisal, kaj slika pomeni, dostavil potrebne podatke in vse

skupaj oddal v arhiv, da bo kdaj pozneje še porabno. Voditi je treba tudi seznam, ker se zlasti dnevni dogodki radi ponavljajo, pomembne osebnosti vračajo na dnevno pozorišče. Včasih je slika slabo kliširana. V takem primeru sem z mehkim svinčnikom ojačil potrebna mesta. Da niso bila tedenska poročila premonotona — dotekniti se je treba pri razlagi vseh mogočih področij, ki sicer utrujajo mladega duha, a je brez tega razumevanja otežkočeno — sem vstavljal barvaste razglednice pokrajin in zabavnih dogodkov ter jih spravljaj v logično zvezo s predavanjem, kar je popoldneve napravilo močno privlačne in kar je glavno: tedenski pregled je, kakor pravimo, obsedel v spominu. Če je slučajno bil na razpolago diapozitiv, en sam okret na vzvodu, in skozi prednjo lečo je smuknila na platno slika diapozitiva. Le-ta je seveda jasnejša in čistejša kakor izrezek iz časopisa, a ima, kakor že spredaj omenjeno, celo vrsto drugih nedostatkov pribavne narave.

Za tedenskim pregledom sta prišla na vrsto »Maks in Maksič« iz zagrebških »Kopriv«. Tu so se mladi duhovi odpočili in nasmejali do solz. Tovariš, ki je skrbel za ta del programa, je imel dosti dela, da je ugodil »povpraševanju«, ki je vedno presevalo ponudbo. V tem delu so prišle na vrsto tudi zgodbe Kozamurnika in drugih junakov iz »Jutra«. Kupili smo knjižice, kjer je bila natisnjena cela zgodba, razrezali jih pa nismo, ampak listali po njih ter cele knjižice vtikali v refleksno odprtino. Zgodbo je pa s platna čital ta ali oni učenec. Tako je bilo prijetno združeno s koristnim.

Sledilo je predavanje tretjega tovariša o planinah. Na platnu se je prikazal zemljevid naših planin. Ta zemljevid je lezel čez platno in predočeval vedno nove kraje, kamor nas je vodil predavatelj. Vmes so prišle na vrsto fotografije omenjenih krajev, ljudi, rastlinstva in živalstva. Navdušenje za prelepe planine je raslo od ure do ure. Hvaležna in pomembna ura za vzbujanje domorodnega čuta!

Za nameček je prišla še kakšna ilustrirana pravljica tovarišice. Na koncu so se na platnu prikazali pomembni izreki, naposled pa je prišlo ljubeznivo vabilo k drugi uri, dne tega in tega, ob tej in tej uri. Konec.

Seveda je na tem omejenem prostoru nemogoče naštet, kaj vse smo nudili mladini. Izbira je tako mnogostranska, da je treba le iznajdljivih glav, da izčrpajo kolikor mogoče vsa področja. Glavna je sprememba, ker »variatio delectat«, sprememba raduje. Omenim samo še to, da smo pozvali učence-risarje, naj narišejo kar že koli, mi smo pa potem te prispevke, ki so vzbujali, dokaj zanimanja in povzročili precej »umetniških« debat, pokazali na platnu.

Predavatelji ZKD so z velikim pridom uporabljali epidiaskop. Lokalni zdravnik je absolviraj obširen cikel zdravstvenih predavanj na podlagi slik iz svojih medicinskih knjig. Kakor že povedano, ni treba slike vedno izrezati, ampak knjigo lahko vtaknemo v refleksni prostor. Zunanji predavatelji so prinesli s seboj diapozitive in fotografije.

Učitelje režiserje bo gotovo zanimalo, kako smo izkoristili epidiaskop na odru. Predvsem kot reflektor vsakovrstnih barvanih svetlob. Iz strani smo na večje, nasproti stoječe enobarvne ploskve projicirali poljubno scenerijo z razglednice ali nalašč za to narisane slike. Najbolje pa je šlo v pravilničnem okolju, če smo od zadaj, tri do štiri metre za glavnim prospektom zagnali nanj čarobni gozd z barvne razglednice, ali to, kar zahteva igra, odnosno režiserjeva domiselnost. Pogoji pa je, da je oder sicer slabo razsvetljen, ker jarka svetloba vpije projicirano sliko. Da so možne tudi senčne slike kakor pri vsakem projektorju, omenjam le mimogrede.

Še nekaj, kar bi prihajalo v poštev. To je slikanje scenerije, recimo gozda, vasi, planin itd. na glavni prospekt. Posebno važno za tiste, ki nimajo močnega daru za slikanje. Na določeno platno se projicira zahtevana scenerija, bodisi fotografija ali ročni izdelek. Z malo truda se načrtajo na platno potrebne konture,

obenem se pregleda barvni efekt in drugo delo je potem dokaj olajšano, če ne že igrača.

Tako sem v glavnem povedal o epidiaskopu najvažnejše, kar pa že samo po sebi zadostuje, da si vsak ustvari sliko o porabnosti tega aparata. Kot že rečeno, so tem vrlinam nasproti nakupni stroški za sedaj dokaj veliki, a če upoštevamo njegovo porabnost, popolnoma v skladu s tem, kar nam nudi. Kolikor mi je znano, razpolaga s takim aparatom med podeželskimi šolami šola Gorje pri Bledu. Tudi ZKD si je menda lani kupila epidiaskope, medtem ko je episkop kupila že prej, pa bo zaradi tega temu ali onemu že znan, ker je uravnan samo za razglednice. Učiteljski oddelek za učila je oglašal neki epidiaskop, ki pa ni kvaliteten, kar je morda sprevidel sam, ker je v resnici manj vredno delo, ki nam lahko zagreni veselje.

Kdor bi se zanimal za epidiaskop, naj poišče pri tvrdki A. Pichlers Witwe & Sohn, Wien V. Margaretenplatz 2., ali naj se informira pri kakem trgovcu s fotoaparati, ki bi morda radi zvez dosegel ugodnejšo ceno, ki znaša po lanskem ceniku 525, odnosno 735 šilingov; carina ni upoštevana. Cenik navaja tudi potrební pribor za filmsko in mikroskopsko predvajanje, o čemer pa nimam izkušenj, verjetno pa je, da bo eno kot drugo dobro porabno. Mislim pa, da bi sam epidiaskop pomenil za naše okoliščine odličn, vsestranski poraben pripomoček za pouk v šoli in za predavanja odraslim.

K vprašanju projekcijske tehnike za šolo in narodno izobrazbo.

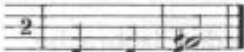
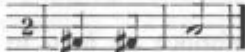
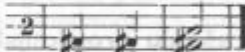
Kakšen pomen in obseg je dosegla projekcija v šolah nekaterih držav, o tem pričajo naslednje številke: Na Saškem ima 66% osnovnih šol projekcijske aparate; na 300 učencev in 10 razredov pride en tak aparat; 5% učnih ur v šolskem letu odpade na predvajanje projekcijskih slik; $1\frac{1}{2}\%$ vseh učnih ur se porabi za predvajanje filmov. Ta v učnem in gospodarskem oziru tako pomembna projekcijska tehnika — ki seveda ni omejena le na Saško, temveč je skoraj po vsej Nemčiji na enaki višini — se je mogla tako naglo razviti zaradi tega, ker so jo pristojne šolske oblasti v vsakem oziru podpirale.

Na žalost se pri nas še nismo dokopali do spoznanja, da projicirana fotografija ali katerakoli druga slika daleč prekaša vse običajne stenske slike za šolo, drugače bi se ne potrošilo vsako leto po več sto dinarjev za nove stenske slike. Le tista učna oseba, ki ji je komodnost nad vse, vztraja pri uporabi stenskih slik. Prav za prav bi se moralo uradno odrediti, da ne sme biti nobena šola brez projekcijskega aparata. K nabavnim stroškom bi seveda morali prispevati šolovzdržujoči činitelji. To se dejanski tudi izvaja in ker se aparati večinoma lahko nabavljajo proti odplačilu na obroke, bi tako kmalu lahko nadoknadili, kar smo do sedaj zamudili. Ne priporočamo pa našim osnovnim šolam, ki jim večinoma nedostaje gmotnih sredstev, epidiaskopov, ampak episkope, to so aparati za projekcijo neprozornih predmetov in slik. Vemo, da s tem priporočilom prihajamo navzkriž z mnenjem mnogih strokovnjakov, ki namreč trde, da episkopična projekcija ni dovolj jasna in da zavaja v nadprojekcijo brez pravega načrta. Temu nasproti je treba naglasiti, da spodaj imenovani aparati, ki so danes na trgu, popolnoma zadoščajo šolskim potrebam. Episkopična projekcija je kljub omejeni ploskvi 16×16 cm tako obsežna in mnogostranska nasproti diaskopični, da se nam zdi naravnost neumljivo, zakaj se le-tej daje prednost. Kot dobri episkopi se priporočajo: zrcalni paraskop, Semi-Janus ali Semi-Janax, Zeis-Ikon, ročni episkop in Leitzov episkop. Seveda so razni epidiaskopi prav tako priporočljivi, toda dražji. Imenovani episkopi omogočajo v razredni sobi brezhibno projekcijo in se ni treba bati, da bi predmeti pod vplivom prevelike vročine utrpeli kako škodo. (Sud. Schule 1929/3.)

Kanon kot priprava za večglasno petje.

Doživel sem že mnogo neprijetnosti. Ali da sem bil некоč celo razrednik takega 5. razreda, ki ob mojem prihodu ni znal zapeti niti ene dvoglasne pesmice, no hvala Bogu, na ta način sem bil presenečen samo enkrat, odkar službujem. Bilo pa je vendarle! Opraviti sem moral težko nalogo. Že po tradiciji je pripadala 5. razredu dolžnost petja pri šolskih mašah. Enoglasne pesmice, ki jih je znala vsaj polovica učencev, sem lahko preštel na prstih ene roke, a dvoglasne nobene. Pri šolskih mašah in proslavah pa si z enoglasnim petjem kot dirigent ne pridobiš mnogo slovesa. Zato sem se žrtvoval ter smo vsak dan peli vsaj eno uro. Toda že po enem tednu sem obnemogel. Dasi smo ves čas »lajnali« samo 3 kratke pesmice, nisem dosegel uspeha. Ubral sem druge strune, drugo metodo in pričel s teorijo od najenostavnejšega dalje. Že v enem mesecu smo spoznali 5 tonov ter $\frac{2}{4}$ in $\frac{4}{4}$ takt. Po treh mesecih smo znali že precej enoglasnih pesmic, toda — peli smo jih »po notah«.

Pri čitanju berilnega sestavka »O pozdravljanju« sem se hipoma domislil, da bi se dala prilika uporabiti za pripravo na dvoglasno petje. Velel sem nekemu učencu in neki učenki, naj nam pokažeta, kako pozdravita, ko prideta opoldne domov. Oba sta pozdravila s pozdravom »Dober dan«. Opozoril sem učence na govorni ton. Skupno so dognali, da pozdravljajo deklice z višjim tonom kakor dečki. Ob mojem sodelovanju smo oba pozdrava napisali na tablo in ju opremili še z ustrežajočimi notami, kakor nam kaže sledeča slika:

dečki:	deklice:	skupno:
		
Do - ber dan!	Do - ber dan!	Do - ber dan!

Seveda smo morali nazadnje, ko pozdravijo vsi skupaj, obrniti vratove niže ležečih not navzdol že iz enostavnega razloga, ker navzgor ni bilo več prostora. Tudi učenci tako laže sledijo notam. Priprava na dvoglasno petje onih pesmic, pri katerih tečeta oba glasova vzporedno v tercah, je s tem končana. Z lahkoto smo po notah zapeli dvoglasno Premrlovo pesmico »Pojte ptičice«.

Težkoče se pojavijo zopet pri onih pesmicah, ki uporabljajo poleg terc še druge akorde. Prvi glas, ki mu običajno pripada tudi melodija, zvabi s seboj še drugi glas. Učenci 2. glaslu nehote prisluškujejo melodiji in zavozijo v 1. glas. Tu je potrebna temeljita priprava. Kdor je ni izvršil o pravem času, občuti maščevanje za greh površnosti ne samo še več mesecev, ampak celo leta. Niso redki primeri, da polovica učencev še ob izstopu iz šole ni zmožna, da bi čisto zapela drugi glas.

Izvrstna priprava na večglasno petje je k a n o n. Ne samo, da je po svoji obliki in po načinu izvajanja zanimivejši od običajnih dvo- in večglasnih pesmic, temveč je za izravnavo marsikatero hibe edino sredstvo. Najpogosteje se izgovarjajo pevci drugega glaslu, da se ne morejo ubraniti prisluškovanju melodije, ki jih zavaja na drugačna pota. Še pri odraslih pevcih se v zboru najdejo ljudje, katerim mora pevovodja vedno določiti tako mesto, da stoje okrog njega samo pevci njegovega glaslu. Pri nekaterih je ta pojav samo posledica domišljije, pri vseh pa je znak nezmožnosti samostojnega dela — petja. Pri petju kanona pa pojō vsi glasovi melodijo in tako odpade prisluškovanje nanjo. Vsi pevci so prisiljeni, koncentrirati vse svoje duševne moči v svojo nalogo, ker istočasno izgovarjajo najrazličnejše besede in bi posameznika že malenkostno prisluškovanje pevcev druge grupe zmotilo, da bi zgrešil svoj tir. Kanon je odlično sredstvo za

odpravo nesmiselnega prisluškovanja, ki je samo posledica razmišljenosti in nepazljivosti.

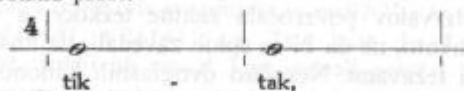
Poglavitni pogoj za pravilno petje kanona je poznanje not in obvladanje ritma. Vsa zgradba kanona sloni na ritmu, če tega ne upoštevamo, zavisijo pravilno petje kanona zgolj od slučaja, ker drugače z njim uprizorimo le tako zvano »judovsko šolo«, kjer poje in izgovarja vsakdo tone in tekst po svoje brez določenega reda, pa tudi, kar je glavno, brez užitka. Zatorej čim več ritmičnih vaj. Ne išči ritma samo v petju, iz vse tvoje okolice in iz vsega tvojega osebnega udejstvovanja diha ritem. Vse delo človeštva nosi pečat ritma. Hoja, kovanje železa in najrazličnejša dela rokodelcev, ropotanje vlaka, pokanje z bičem, sejanje žita, kopanje zemlje in peska in še marsikaj drugega očituje ritmično primes. Človeški govor je zgradba tonalitete in ritmike. Odvzemimo govoru ritem in izgovarjajmo vse zloge z enakim poudarkom in enako brzino! Tak govor bi bil neizrečeno dolgočasen in smešen obenem.

Kanon se odlikuje tudi s tem, da v njem z neverjetno lahkoto prehajamo tudi preko najtrših disonanc. Medtem ko nam v navadni pesmici povzroča mala sekunda težkoče, preidemo v kanonu preko nje skoro nezavedno. Otrok spoznava najrazličnejše akorde in prislunne trdemu zvenenju disonanc. Tudi naše vsakdanje življenje je polno disonanc, ki se jim ne moremo kar tako izogniti.

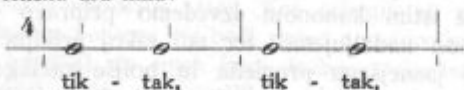
Za pripravo na petje kanona uporabljamo ritmične vaje. Najbujnejšo pestrost ritma očitujejo ure s svojim tiktakanjem. Kdor še tega ni občutil, naj gre k urarju. Neverjeten živ - žav vlada v prodajalni urarjā, kjer istočasno tiktaka kakih 50 ur, različnih po velikosti in po tonu. Ritem manjših ur je izredno brzeč, pri večjih je že bolj komoden in pozibavajoč, nekatere te hočejo kar uspavati, a ritem velikih stoječih ur je počasen, skrivnosten in tesnoben. Skoro tesno mi je pri srcu, kadar poslušam toliko umetnih naprav, ki mi na tako različne načine merijo čas mojega življenja.

Tiktakanje ure je za učence zelo primerna ritmična vaja že iz tega razloga, ker tudi revnejši podeželski in proletarski otrok pozna vsaj 3 vrste ur: cerkveno uro, domačo kmečko stensko uro in žepno uro. V tiktakanju teh ur ugotovimo sledeče razlike:

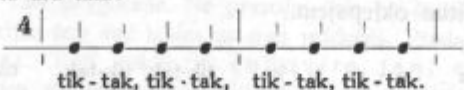
ura na zvoniku pravi:

kmečka stenska ura niha:

mala žepna ura tika:

Vsako izmed teh treh vaj posebej dodobra uvadimo z udarjanjem, ploskanjem ... in poleg štejemo takt. Nato nadomestimo štetje takta s taktiranjem $\frac{1}{4}$ takta. Posebno pazljivo posvetimo pravilnemu taktiranju in udarjanju celih in polovičnih not, ker to je najtežje; zlasti polovične note bodo pozneje pri petju povzročale še mnogo preglavic. Sele, ko smo to dodobra in natančno uvadili, preidemo na kanon sam.

Ure.

U - ra na zvo - ni - ku pra - vi tik - tak,

*
kme - čka sten - ska u - ra ni - ha tik - tak, tik - tak,

*
ma - la žep - na u - ra ti - ka tik - tak, tik - tak, tik - tak, tik - tak,

Kanon »Ure« pojemo v dveh ali treh skupinah. Druga skupina prične šele tedaj, ko odpoje prva skupina štiri takte, torej pri prvi zvezdici, a tretja, ko odpoje prva skupina že 8 taktov, torej pri drugi zvezdici.

V ponazorilo in kot pripravo na dvoglasno petje napišemo še nekaj taktov dvoglasnega kanona na tablo.

Kme - čka stenska u - ra ni - ha tik - tak, tik - tak,

U - ra na zvo - ni - ku pra - vi tik - tak,

Že v 1. in 2. taktu nastopa poleg vzporednih terc tudi kvarta d—g; v tretjem taktu prehaja dvoglasje v enoglasje; a najznačilnejši je zadnji — četrti takt, v katerem preide prvi glas iz h¹ na g¹, medtem ko poje drugi glas ves takt d¹ ton. Ako bi napisali učencem ta kanon kot dvoglasno pesem na tablo, bi jim vstop in zadevanje nekaterih intervalov povzročala znatne težkoče, a v obliki kanona so prešli preko vsega z lahkoto, ne da bi se sploh zavedali, da imajo opravka s takimi ritmičnimi in tonalnimi težavami. Nekoliko dvoglasnih kanonov in vedno v zvezi z naknadno razlago in s kratkim pojasnilom na notah samih, pa bo led prebit ter uvod v dvoglasno petje zaključen.

Na isti način in z istim kanonom izvedemo pripravo za troglasno petje. Prejšnji dvoglasni kanon nadaljujemo ter mu takoj priključimo še 3. glas — skupino pevcev. Radi jasnejšega pregleda in boljše razlage nam je potrebno sedaj najmanj dvojno notno črtovje, kar pa je seveda tudi že v skladu z vsemi našimi troglasno pisanimi pesmicami. Nanovo nastopa hkrati še vezava obojega notnega črtovja z zavitim oklepajem.

Ma - la žep - na u - ra ti - ka tik - tak, tik - tak, tik - tak, tik - tak,

Kme - čka sten - ska u - ra ni - ha tik - tak, tik - tak,

U - ra na zvo - ni - ku pra - vi tik - tak,

Ako pogledamo na note, se nam zdi ta skladba posebno še glede na pestro ritmiko v 3. in 4. taktu dokaj težka. V tem delu bi jo učenci brez zadostnega ritmičnega znanja in brez ritmičnih predvaj prav gotovo polomili. Učence opozorimo na pravilno postavljanje not v vsakem taktu, da se prvi in drugi glas tudi v pisavi sklada s tretjim glasom. Vratove not tretjega glasu obrnemo zopet navzgor. Pojasnjevanje harmonije še ni primerno za to učno stopnjo.

Tovariši in tovarišice, poizkusite še vi na ta način; upam, da vam bo uspelo. Želim tudi vam in vašim učencem vsaj eno desetino onega užitka in tiste zabave, kakor sem jo imel jaz s svojimi učenci, ko smo ta kanon ustvarjali.

Za učiteljski naraščaj.

Učitelji, vzgojitelji smo. Kot taki živimo pri izvrševanju svojega težkega poklica v nekem drugem svetu. Kajpada se skušamo pri pouku prilagoditi izpremenjenim razmeram, tako da vzgajamo sodobno, za življenje, vemo pa tudi, katere obveznosti glede na našo usmerjenost za nas iz tega izvirajo. Toda: naš poklic se vendar od drugih poklicev neizmerno razlikuje in bo slej ko prej, naj se časi še tako izpreminjajo, zahteval idealno predanost od vsakega poedinca. Brez idealizma ne moremo biti učitelji, učitelji v smislu pravih »šolnikov«, »šolskih umetnikov«. Idealistov — pa je vedno manj v naših vrstah. Ali naj izumrejo? Kaj potem? Kje je sveži učiteljski naraščaj, prekipevaajoč zdravja in življenja, ki si igraje in smehljaje natovori vsako breme na široka pleča, ki se navdušeno vrže na vsako delo, češ, za nas nič ni pretežko, mi bomo vse opravili. Mladi učitelji, navdušeni za poklic, čvrsti mladeniči in sveže mladenke, ki imate veselje do dela in ki naravnost hrepenite po delu, kje ste vendar? (Benacky.)

—en—

Mladim učiteljem in učiteljicam!

Ali ljubiš svoj poklic, mladi tovariš? Ali bi rajši bil uradnik ali kmetovalec? Ali bi ti, mlada tovarišica, rajši bila gospodinja in mati? Vse to še lahko pride. Tolaži se! Sedaj — pa si učitelj, učiteljica. Zato imaš dolžnosti proti sebi, proti narodu in proti državi. Jemlji jih resno! Tvoj sedanji položaj je ugleden in zelo odgovoren. Misli na premnoge druge ljudi, katerim se slabše godi nego tebi. Mnogo slabše! Misli na to, da je nešteto rodbin, ki imajo mnogo manj dohodkov nego jih imaš ti sam ali ti sama. Ne godrnjaj nad slabo plačo. Kot začetnik ali začetnica si v primeri z drugimi danes še vedno na boljšem. Ne bodi vedno nezadovoljen(-a) s svojim službenim mestom, bodi temveč vesel(-a), da sploh imaš službo v tako burnih časih. Vsi kraji ne morejo biti ob železnici! Tako zvani »užitki«, ki jih nudi mesto, so često dvomljivi. Skušaj se vživeti tam, kamor te je zanesla usoda. Povsod lahko kaj pridobiš! Povsod lahko zbiraš skušnje, ki so zate dragocene. Ne presočaj šole po številu njenih razredov! Čim nižja je njena kategorija, tem več lahko na njej pridobiš. Predaj se docela svoji službi, uči se jo ljubiti. Tvoj poklic je čudovito lep, samo da se še tega ne zavedaš. Zaupaj svojim starešinam, oni ti hočejo dobro! Vsi! Pridobivaj si ljubezen svojih učencev! To je zate dragocena pridobitev. (Benacky.)

—en—

Pravica mladine.

Ne zahtevamo za svojo mladino nobenih ugodnosti ali privilegijev, ampak hočemo le, da se ji ne odreče to, do česar ima pravico, že glede na pomen, ki ji gre v državi in še mnogo bolj v bodočnosti. (»Demokratický Stréd«).

Podjavoršek Albin.

Problemi izobraževanja kmetijske mladine.

Opazovanja iz prakse na kmetijski nar. šoli.

I.

V novejšem času opazujemo pri nas nekoliko živahnejše zanimanje za kmetijska vprašanja. Cutimo ga v pokretu, ki dobiva do neke mere socialno-borbena in kmetisko-stanovsko obeležje (n. pr. Zveza društev kmetijskih fantov in deklet z revijo »Gruda«), pa tudi v drobcih kmetijsko in gospodinjsko nadaljevalnih šol, v revijah, ki se bavijo s socialnimi vprašanji, v stremljenju učiteljstva, da se usposobi za praktično-gospodarska dela med narodom, in končno v šolskih oblastih, ki posvečajo vedno večjo pozornost kmetškemu ljudstvu.

Cez noč — bi rekli — so stopili pred nas kmetijski problemi, ki so jih videli in čutili do včeraj le tisti kulturni delavci, katerim je bilo usojeno, delovati zunaj med podeželskim ljudstvom.

Vse to zanimanje je nastalo pod vplivom socialnih vprašanj naše dobe ter otroka današnjega kapitalističnega družabnega reda — gospodarske krize. Pri nas kmet do danes ni v ničemer odločal. Skozi življenje je hodil večinoma sam in življenje ga je hudo zanemarilo, kar se najbolj kaže v njega gospodarski, kulturni in higienski zaostalosti. (Zadnje omenjam posebej, dasi je higiena del kulture, ker bo treba baš o higieni kmetškega človeka in doma še mnogo razmišljati in v tej smeri delovati. Pospeševanje higiene na kmetih bo v bodočnosti ena prvih nalog naše narodne šole.)

Kmetijska narodna šola ima visoko poslanstvo, pomagati ljudstvu na deželi, da se utrdi za borbo z življenjem. So pa razen tega še nekatere nerazrešljive zadeve, ki jim šola trenutno ni kos in ki se vidijo v praksi drugačne kot v teoriji. Dasi so teoretične razprave o kaki stvari koristne, se mi vendar zdi praktično udejstvovanje koristnejše, ker tako najlaže spoznamo prednosti ali nedostatke organizacije dela. — Zato naj sledi tukaj nekaj opazovanj in vtisov, ki se močno nanašajo na kmetovo razmerje do življenja narodne šole v podeželju.

Če si ogledamo kmetovo dejanje in nehanje, kakršno je v resnici, to je zgolj z gospodarske plati, vidimo tradicionalno kmetovanje in kup uboštva, ki je plod takega kmetovanja. Revščino je povečala še današnja kriza, ki je naša kmeta za gospodarski boj nepripravljenega. Naš kmetič, dasi priden obdelovalec zemlje, je od nekaj v materialnem pogledu velik siromak, tako da pri njem o kakem blagostanju, oziroma bogastvu ne moremo govoriti. Ze oblika posestev daje temu svoj pečat. Izvzemši nekoliko veleposestev, kojih lastniki so ljudje iz meščanstva (pol gospod, pol kmet — z malomeščanskim načinom življenja), imamo na naši zemlji večinoma male posestnike in kočarje, ki žive skromno s tem, kar jim pač nudita hribovita pokrajina ter starejši način kmetovanja. Če dodamo temu še današnje gospodarske težkoče, zlasti pomanjkanje gotovine, in če se temu še pridruži slaba letina, lahko presodimo, da postaja kmetovo življenje prav tako kakor življenje industrijskega delavca vsak dan težje in neznosnejše.

Kmetijsko vprašanje je nujno gospodarsko vprašanje. Socialnemu valovanju, ki je drvelo po vojni preko sveta, se kmet ni pridružil, ker ni imel voditeljev. Stal je ob strani in ni ničesar pridobil, še manj pa je izgubil. O stanovsko-gospodarskih organizacijah ne moremo govoriti. Če je to tragično, je tragično še predvsem zato, ker radi govorimo o visoki kulturi naroda. Toda tu nam sedaj ni razpravljati o gospodarstvu samem kot takšnem, temveč o izobrazbi, ki je nujna posledica gospodarskega stanja.

Prihajamo h kmetovemu odnosu do šole. Materialno stanje dviga do neke mere ideje; a tudi idejne okoliščine dela dvigajo napredek ali pospešujejo nazadnjaštvo gospodarstva. Da je bila izobrazba našega kmeta zgolj formalna, da je tu izobrazba pravcati odsev njegovega materialnega stanja, vidimo v njegovem odnosu do šole, ki ga bomo v nadaljnjih izvajanjih posebej razčlenili. Je pa obenem tudi produkt zgodovinskega razvoja našega šolstva, ki se je gibal med mestom in kmetom v nekih zračnih višinah, da ni moglo zaradi malomeščanskega zadržanja prodreti v kmetovo duševnost. Šola ni kmeta pridobila zase, ker je silila vanj s tujo miselnostjo. Zato pri kmetu v splošnem ni najti pravega razumevanja za to, da je za pametno gospodarstvo treba primerne izobrazbe. Moč kulture človekove ali narodove tiči v pozitivnem razmerju do narodne šole.

II.

Kmet je v svojem bistvu materialist, zato ceni le to, kar vidi in kar je po njegovem pojmovanju kaj vredno. Za danes je treba priznati, da v nekih ozirih tradicija kmetškega življenja ob novodobnih gospodarskih razmerah navidezno usiha in da se tu in tam

kmet že tudi oprijemlje novih oblik, ki silijo vanj iz trgov in mest pod imenom — civilizacije. Ali to je samo zunanost, civilizacija!

V takšnem ozračju, včasih bolj, včasih manj, živi in diha kmetška narodna šola. Medtem ko so meščani svoje osnovne šole izpopolnjevali, je ostala kmetška narodna šola v večini primerov takšna, kakršna je bila pred vojno. Le nekaj novih šol je zraslo. Če tedaj primerjamo zunanji obraz mestnih ter kmetških šolskih poslopij z inventarjem ter drugimi pritliklinami vred, lahko ugotovimo za kmetške razmere isto zunanje stanje, kakor je bilo neposredno po svetovni vojni, za mesta pa izboljšanje šolstva z modernimi telovadnicami, kopalnicami, poliklinikami, ambulatoriji, stalnimi šolskimi zdravniki, posvetovalnicami itd. Za notranje šolsko življenje, zdravje ter higieno vasi bi bile omenjene naprave izredne važnosti, a kaj ko je na večini kmetških šol spričo naraščanja števila šolskih otrok še učilnic premalo, ne glede na to, da primanjkuje tudi stanovanj za učiteljstvo. (Da je notranja ureditev razredov in pouka na kmetih popolnoma drugačna kot v mestih, ni treba posebej razlagati. Kajti pouk v oddelkih s kakimi 70 učenci ali pouk razreda z 1 šolskim letom tu n. pr. s 30 učenci ni eno in isto. Kar pa se tiče kvalitete pouka, je to stvar učiteljeve osebnosti in njegove prakse.)

Treba pa je tudi upoštevati razvoj šolstva v mestih in na kmetih. V mestu žive izobraženi ljudje (uradniki, trgovci, obrtniki i. dr.), ki jim je šola kot važen pogoj za njih udejstvovanje v poklicnem življenju neobhodno potrebna. Kmet kot gospodarski samostojnej je smatral (in smatra v večini primerov še danes) šolo za institucijo, za katero mora plačevati davek, nima pa od nje nikake koristi. Ima od nje kvečjemu škodo, ker morajo biti deca v šoli, a doma ni — pastirja. — Za tako miselnost je pač razumljivo pismo tistega kmetiča, ki je v svoji ogorčenosti pisal neki učiteljici takole:

»Mojega otroka ni treba zapirati, če v šoli ne zna. Kdo pa bo doma delal? Če otrok ne zna, ga nabijte, a potem ga pošljite domov, ker ga doma rabim! Saj pisati, čitati, računati in druge šare mu ni treba znati! Jaz sem mnogo potoval, bil sem v vojni, videl mnogo sveta, a nikjer me niso vprašali ali znam čitati, računati, prednašati pesmice ali navijati tisto lajno o mački. Le na roke so mi povsod pogledali, ali znam delati!«

Ta primer je značilen za kmetovo materialistično naziranje. Hkratu je to nekakšna obsodba učiteljice, ki je v dobrem namenu, da bi naučila otroka, ki ne poseča redno šole, potrebnega znanja, za pol urice podaljšala svoj delovni čas. — Morda bo kdo ugovarjal, češ slični primeri se dogajajo tudi v mestu. Vendar je za razmere na kmetih, kjer prevladuje misel na zemljo in delo vse drugo, ta dogodek popolnoma svojevrsten, poleg tega pa niti ni edinstven. Enako mislijo mnogi kmetški ljudje, česar pa si nasproti predstojniku oblasti, ki je na kmetih pač že od pamtiveka učitelj, ne upajo izraziti. Da nekateri kmetški otroci redno posečajo šolo, temu ni vedno vzrok naklonjenost staršev do šole ali kaka notranja potreba, temveč strah pred denarnimi globami. To pa v današnjem času nikakor ni razveseljiv pojav. Odnos kmetških staršev do šole je bil vedno in je deloma še danes precej neprijazen, da ne rečemo sovražen. Na šolo gleda kmet dostikrat kakor na kakšno tujo silo, ki jemlje njegovemu otroku čas, njemu pa delovno moč, ki zastopa učna načela, katerih kmečki dom ne pozna in ki otrokom ne nudi nič drugega nego znanje in veštine, ki so kmečki družini odveč, ako ne celo škodljive (»prednašati pesmice ali navijati tisto lajno o mački«). In čeprav tisto odkrito nasprotstvo spričo praktičnega pouka o vrednosti šole, ki ga nudi življenje, vedno bolj pojema, ima podeželska šola še vedno dovolj prikritih nasprotnikov, pa tudi dovolj takih prijateljev, čijih naklonjenost do šole se kaže dostikrat v prav nezaželenih oblikah.

III.

Vse to nam potrjujejo v nekaterih primerih tudi roditeljski sestanki, ki so v preteklem letu postali obvezni za vse šole v Dravski banovini in ki imajo namen, zblížiti šolo z domom. Središče razgovorov na roditeljskem sestanku mora biti otrok, njegove telesne in duševne pomanjkljivosti ter pravilno ravnanje z njim, da se na ta način zbudi v kmetških starših smisel za šolo in šolsko delo.

V mestih se laže prirrejšajo roditeljski sestanki, ker so tam na razpolago strokovnjaki kot predavatelji in ker se za take sestanke starši zanimajo. Zato so uspehi takih sestankov navadno prav zadovoljivi.

Vse drugače je to na kmetškem roditeljskem sestanku. Prvič ljudje nimajo toliko časa, drugič ni zanimanja za otroka, k temu se pridruži še strah pred šolo, da se je vsakdo najrajši na daleč izogne i. dr. Če razglasiš, da pride živino-zdravnik predavat o cepljenju svinj, napolnijo ljudje šolo do zadnjega koticčka, če najaviš roditeljski sestanek, pa četudi sam agitiraš zanj, pridejo le redki. To so po večini boljši prijatelji šole, morda sosedje, nekateri radovedneži in tisti, ki so izrecno uradno povabljeni. Strokovnjak za šolska vprašanja na kmetih je učitelj (učiteljica) sam, ki v svojem predavanju posega v življenje, razlaga, izprašuje i. dr. K prosti debati, ki sledi, se oglasi malokdo, ali pa prihajajo udeleženci na dan z vprašanji, odnosno z željami, kakor so tele:

1. Želimo, da bi bili otroci višjih razredov (na trirazrednici je to III. razred (5.—8. šol. l.) v septembru, oktobru in novembru brez izjeme pouka prosti, ker imamo mnogo nujnega dela. Razen tega — kadarkoli potrebujemo otroka za delo, da ga šola opraviči, če ga obdržimo doma.

2. Želimo, da naj pouk dopoldne ne traja dalje kot do dvanajste ure. Pet ur pouka dneвно je preveč. Otrok odide zjutraj v šolo ob kavi in kruhu, a popoldne je večinoma brez kosila ali pa zaužije kako prestano jed, ker na kmetih obedujemo skoraj vedno točno popoldne. Oddaljenejši otroci, ki imajo pouk do trinajstih, prihajajo domov šele ob štirinajsti, petnajsti uri (nekateri imajo po 1—2 uri hoda) in jim je sredi dneva (kmetje delajo na poljih) nemogoče postreči s toplo jedjo.

3. Pouk bodi urejen celodnevno in sicer tako, kakor je bilo v prejšnjih časih. Starejši naj obiskujejo šolo dopoldne tri, mlajši pa popoldne tudi tri ure. To pa zategadelj, ker imamo pašo, in bi tako mogel pasti dopoldne mlajši, popoldne pa starejši otrok.

4. Ne gre nam v glavo, čemu potrebujejo otroci toliko zvezkov in papirja. Zvezki so dragi, a skoro vsak teden moledujejo otroci zopet za denar za nove. Da ne bo nepotrebnih izdatkov, naj se za vse razrede uvedejo tablice in kamenčki. Tudi mi smo pisali na tablice in naučili smo se marsičesa. Vse naloge, šolske kakor domače, treba odpraviti, ker ni denarja za papir. Mi smo imeli enega učitelja, manj šole in tablice, a naučili smo se več kot se nauči deca danes, ko je na šoli več učnih oseb.

5. Šolske knjige so strašno drage in za nič. Papir je slab, vezava je še slabša, da knjigo otrok raztrga že prvo leto (tu so imeli v mislih Fleretovo »Mojo prvo knjigo«). K temu še: Knjige naj se ustalijo, da jih bodo lahko uporabljali otroci iz roda v rod, ne pa, da jih vedno menjavajo, nam pa čez mero z večnimi spremembami praznijo žepe.

6. Nova knjiga za I. razred (t. j. Fleretova »Moja prva knjiga«) ima preveč slik, ki so nepotrebne. Otroci se uče samo risati in črke tiskati, pisati pa nič. Uče naj še, kakor smo se učili mi. Znali smo že v I. razredu lepo pisati in lepo čitati, a za vse smo imeli samo enega učitelja. Otroci iz današnje šole pa pišejo grdo, a papirja potratijo na debelo.

7. Šolski izleti med poukom (tu so mišljene poučne ekskurzije v šol. okolico) so brezpomembni in samo tratenje časa. Naj otroci rajši porabijo tisti čas za učenje v šoli, zato pa naj jih učitelji popreje spuste domov.

8. Kar se tiče odmora ob desetih in dvanajstih, bi želeli, da ostanejo otroci vedno v razredih mirni in tihi, kakor smo ostajali nekdam mi, ko se ni smel nihče ganiti. Da hodijo pred šolo (t. j. na igrališče) kričati in se loviti, s tem nismo zadovoljni.

9. Glede telovadbe bi omenili, da je ni treba. Otroci telovadijo zadosti na poti v šolo in domov in doma pri delu. Tisto zadnjo uro, ko se pred šolo obračajo in pripogibajo ter korakajo sem in tja, bi lahko s pridom uporabili doma.

10. Če otroci v šoli česa ne znajo ali če niso pridni, naj jih učitelj ne zapira, ker jih potrebujemo za nujna dela (to so: pestvovanje malih otrok, nošnja jedil delavcem na polje, paša i. dr.) doma. Učitelj naj jih rajši pošteno nabije.

IV.

Takšna je približno debata na kmetemskem roditeljskem sestanku. Zdaj pa odgovarjaj! Vidimo, da kmet tiči še precej v preteklosti. Nove dobe ne pojmuje. Sicer pa po vsem tem, kar smo doživeli, se ne smemo vdajati pesimizmu ali malodušju. Vsaka zgoraj navedenih točk obsegaj razgovor zase! Ne slučajnost, temveč nujen razgovor in temeljito razjasnitev pojmov, ki so uvaževanja vredni. Pomisliti moramo, da je kmet vse svoje življenje živel sam zase in da je t. zv. inteligent imel za njegovo delo in življenje le opolzko opazko, pa četudi je bil ta inteligent stokrat kmetški sin.

Česa je tedaj tukaj treba? Da se učitelj pripravlja in piše za roditeljske sestanke dolge razprave in jih kmetom na sestanku monotono in učeno čita? Nikakor ne! Treba je vzeti samo drobec iz življenja kmetovih misli in njegove filozofije in na tej podstavi pozitivno razpresti svoja dognanja, a to na predvsem priroden, skromen način.

Ako se pogledimo v vprašanja in želje kmetov, ki smo jih zgoraj zgostili, vidimo, da je šola daleč od njih, in da je »stoletje otroka« vsaj pri nas danes le zgolj krilatica, ki živi svoje meščansko knjižno življenje, poti pa med kmetске mase še ni našla. Ne gre tu toliko za krilatico samo, temveč za ves sistem, ki se našemu kmetškemu življenju še niti malo ni prilagodil. A kje je tu krivda? V našem življenju samem? Ne! Kajti ne mislim tu stanu kot takšnega, temveč ves vzgojni sistem slovenskih srednjih in sličnih šol, ki je sipal iz sebe kreature z zmaličenimi dušami, ki jih tako radi nazivamo: inteligenca. Pa najsi bo to kdorkoli! Tako pa lahko tudi spoznamo, koliko naša inteligenca pozna slabosti in vrline skoraj treh četrtin našega naroda. Tako se vidi, kako malo smo doslej razmišljali o njegovem gmotnem in duševnem stanju.

Proučavanje naroda ni prelistavanje knjige in črkovanje mrtvih besed. Narodu ne pomagajo le zanosne besede. Delo za narod prav tako ni samo prirejanje iger, kjer

nastopiš kot dirigent in pajac in se ljudje na tvoj račun zabavajo. Tudi vodstvo veselice, najsi bo tega ali onega društva, kjer veseljačijo največ mladi ljudje včasih do bele zore ter se izmučeni in potrti (pijani) vračajo na svoje domove, ni delo za narod. Vse to je samo neke vrste okvir, v katerem je slika peščice ljudi, ki so slučajno s tabo. To je samo uvajanje kvarne civilizacije (tu sicer ne mislim odrov), ki se je tako rada oklepa kmetijska mladina. Vemo pa, da je baš kmetijskim mladeničem in dekletom te vrste kultura (ples in pijančevanje) v največjo pogubo. Ne samo za danes, ko je kriza, temveč za vso bodočnost. Vse skupaj so to malomeščanske navade, ki jih kmetu — če jih že do danes ni imel — tudi za bodočnost ni treba!

V.

Steber prosvete na kmetih in sploh dviga kmetijske vasi je brez dvoma učitelj ali točneje: učiteljeva osebnost. Delovanju za narod pravimo izvenšolsko udejstvovanje. Marsikdo se trudi na tem področju na vse mogoče načine, a uspeha ni. Manjka prave organizacije dela. Z delom, v prejšnjem odstavku omenjenem, je sicer lahko mnogo vneme in truda, a ugotovili smo, da vodi vse tisto udejstvovanje bolj na stranpot škode kot do kakega pametnega smotra. Dvoje je treba pomisliti: Prvič, da je vsa armada učiteljstva na kmetih na prelomu dveh dob, tako zvane »stare šole« in delovne šole, in da se vrši v sedanji in se bo vršil še v bodoči generaciji naroda (priroda ne dela skokov!) evolucionaren prehod iz ene miselnosti v drugo. Živimo v dobi, ko se porajajo nov družabni in gospodarski red. Drugič, učiteljstvo ni pripravljeno. Za delo na kmetih je potrebno mnogo umskih in duševnih zmožnosti ter mnogo vsestranske in strokovne izobrazbe. Te poslednje še celó manjka. Kajti če primerjamo podeželske z mestom, vidimo, da se vrši v mestu, kjer je mnogo izobražencev, delitev dela. Različne osebe vodijo različne funkcije samostojno. Na kmetih pač lahko (n. pr. v društvenem življenju) funkcije lepo razdeliš, ozir. jih porazdeli občni zbor, delavec od starešine do matrikarja pa ostaneš — sam. Zato je treba poleg drugih sposobnosti tudi voditeljskega duha. Pri tem še nekaj: Podeželsko šolstvo je večinoma niže organizirano (eno- dvo- in trirazredno) brez zadostnih prostorov (kuhinj, dvoran, učilnic i. dr.), kar zadržuje v veliki meri izobraževanje šoli odrasle kmetijske mladine. To je veliko zlo, ker je materialnega značaja.

(Kakor vidimo, je na kmetih za izobraženca življenje težavnejše, ker ima širše polje delovanja. Zato ne moremo v tem pogledu podeželskega učitelja primerjati z uradnikom, ki živi v mestu. Ker bi se moral tudi strokovno izobraževati z revijami in drugimi publikacijami, kar povzroča materialne izdatke — ne toliko za lastni blagor — k temu še težje materialne življenjske prilike, v splošnem pa več dela, bi moral kmetijski učitelj prejemati boljše plačo kot jo prejema državni nameščenev v mestu.)

V katero smer mora tedaj napeljati učitelj svoje izvenšolsko delovanje, da bo zares kmetu v korist? To je problem. Imamo različne misli, dobre načrte. A meni se zdi, da je vsa stvar bolj ali manj godba daljne bodočnosti. Prvi korak, ki bi ga bilo treba storiti, je metodično izobraževanje šoli odrasle mladine, kolikor je že ni pokvarila sapa starih. Kmetijsko- in gospodinjstvo-nadaljevalne šole bi morale postati obvezne šole. Druga pot pa bo kmeta vodila sama v strokovno-gospodarsko organizacijo. Kakor smo ugotovili poprej, nam za prvo in drugo še manjka mnogo idealnih in materialnih pripomočkov. Zato bodi danes najvažnejše izvenšolsko delovanje na kmetih — zazvenel bo paradoks — le delo med šolsko mladino v učilnici: ustvarjanje duševnih temeljev jutrišnjega naroda! Prvo je in najpoglavitejše, da si praktik in kot praktik pedagog šolski mladini. Ne kreature z zmalčeno dušo, temveč človeka z jasnim razumom je treba vzgojiti iz otroka. Delo bo raslo potem samo od sebe in šola bo dobila pravi smisel in drugačen obraz, kakor je tisti, ki se nam je pokazal v nekaterih prej omenjenih točkah, ki se nanašajo na kmetijske roditeljske sestanke.

Zanimivo bi bilo, pogledati sedaj v notranjo organizacijo kmetijskega šolskega razreda samega. Koliko »stoletja otroka« veje iz duše učiteljeve in iz duš učencev. Kakšno je delovno občestvo tistih najmlajših, ki so mnogo kilometrov oddaljeni od »kulturnih središč«, tam sredi »divjega, neizoranega zemljišča vzgoje in izobrazbe«? Mislim, da smo v tem precej enakovredni mestom — sicer pa je tudi to zadeva — učiteljeve osebnosti.

VI.

Dotakniti se moramo še nekega bistvenega vprašanja kmetijskega življenja, t. j. higijene naše vasi. Higiiena je prav za prav del kulture, odnosno kulturo cenimo po stopnji narodnega zdravja. Higiiena pa je obenem tudi merilo blagostanja. Savinjska dolina n. pr., kjer je bil v preteklih časih kmet v svojem gospodarstvu še precej trden, ima v tem pogledu drugačno lice ko, recimo, Haloze ali katera druga slovenska hribovita pokrajina. Doline in ravnine lahko cenimo više, ker tam je tudi živahnejši promet (ceste, železnice) in ker dolinec prihaja s civilizacijo v boljši stik nego hribovec. Tudi

v krajih, kjer ni vinskih goric in alkoholizma, se mi zdi, da gledajo ljudje bolj na svojo zunanost ozir. na higieno telesa družine in domačije kot pa kmetje v vinorodnih pokrajinah.

Znan je rek, ki ga inteligenca dostikrat tako rada izgovarja: »Smrdiš ko kmet.«

Ta drastični izraz je — žal — premnogokrat resničen. Toda — zopet se moramo vprašati po vzrokih higienske zaostalosti našega kmetiča. In dalje — kako to zlo odpraviti.

Kakor drugod, je bil kmet (kar je še danes) tudi v tem oziru zapuščen, ozir. izročen vetru svoje lastne usode. Bivša Avstro-Ogrska in z njo slovenska meščanska nemškutarija je imela z narodom druge posele in zato ni utegnila proučevati kmetjskih problemov in tudi ni hotela duševno in materialno pomagati. Nasprotno, tirala ga je v propast (vidi alkoholizem ptujskega okraja!). Kolikor je bilo druge inteligence, je prav tako gledala na svoj žep, »smrdljivega naroda« pa se je oklepala le tedaj, kadar ga je potrebovala. Ali ni čudno, da je naš mali milijonec rodil toliko velmož, a prejel od njih tako malo dobrot? Da, bili so pač takšni časi! — Tu prihajamo zopet v stik s šolo. Kmetjska narodna šola je gotovo trebila nesnago šolske mladine, preganjala uši in garje in umazanost otrok, a nasproti tradicionalnim navadam dôma in proti zanikrnosti staršev je ostala s svojim vplivom prešibka, da bi mogla trajno uspevati, ker tudi te zadeve ni zagrabila z metodične strani. Zdravnik, ki je prihajal iz središč okrožja enkrat ali dvakrat letno v šolo cepit koze ter morebiti učeno predavat (samo, da se opravi prokleta dolžnost), ni koristil in tudi ni škodoval. V dveh, treh urah je opravil pri stotini ljudi (otrok) svojo pač uradno dolžnost in — šel. Jasno je, da pri takšnem delovanju higiena ni imela zlatih časov in da je današnje stanje le gola posledica tega delovanja.

Higiena ni toliko plod dobrega gospodarskega stanja (do neke mere tudi), temveč predvsem pouka (izobrazbe). Danes, v dvajsetem stoletju, v dobi tehnike in velikanskih iznajdb, najdemo na kmetih družine, kjer ne premorejo (t. j. nimajo) niti poštene postelje z navadno slamnjačo. Stari in mladi se zlasti po zimi valjajo v zaduhlih sobah na peči in po klopeh ob njej, seveda oblečeni, da izparivajo iz oblek najraličnejši duhovi. Ko vendar naprava postelje in posteljnine ni nikaka umetnost, ampak zelo preprosta zadeva! Dve, tri deske, ki jih ima vsak kmetjski dom dovolj, vreča in slama, nekoliko žebļev in kladivo. Skoro brez stroškov. Vsega ima kmet, le pomagati si ne zna. Nekoliko je v mišljenju komoden, drugič pa je vzrok te njegove zaostalosti, ker ga ni nihče nikoli na tako in podobno samopomoč opozoril. A to še ni edini primer. Ako mislimo na perilo (pranje), na nego otrok, zlasti dojenčkov, ki so pravi reveži, na pripravo hrane, skupno zajemanje iz skled, pitje iz enega kozarca, nezadostno kuhinjo, muhe, mala okna, nezadostno zračenje, dalje na gnojnico po dvoriščih, na skrajno nehygienična stranišča itd. itd., občutimo šele pravo stanje današnje kmetjske higiene, ki je v vsakem pogledu skrajno pomanjkljiva, in obenem spoznamo, da ni samo pomanjkanje izobrazbe pravi vzrok te kulturne zaostalosti.

VII.

Danes je higiena obvezen predmet narodne šole. Morebiti bo rodil pouk sčasoma dobre sadove, vendar je absoluten uspeh dvomljiv. Narodnim šolam na kmetih nedostaje za gojitev higiene med šolsko mladino in ljudstvom različnih tehničnih pripomočkov, med temi manjka zlasti prilik za kopanje (kopalnic, prh). Saj marsikatera šola niti vodnjaka nima! Da se kmetjski ljudje ne znajo umivati, je dejstvo. Marsikje, posebno v hribih, manjka vode, povsod pa — čuta za čistočo telesa. Kopanje odraslih po leti v potokih ni v modi ali pa je privilegij mlajših moških in otrok. Zenska se na kmetih celo že iz sramežljivosti in strahu, da ne vzbudi kjerkoli »pohujšanja«, boji kopanja (in tudi umivanja telesa z vodo, recimo doma) ter je zaradi tega kot gospodinja ali mati v svoji hiši glede čistoče otrok premalo skrbna in vestna. Zato ni čudno, da so šolarji v visokem odstotku umazani, nesnažni (prsa, hrbet, vrat, ušesa, glava, lasje, noge, roke) in v poedinih primerih ušivi, da ne govorim o drugem mrčesu in zajedalcih kože (n. pr. garje). Ko opozarjaš n. pr. matere na nečistočo otrok, kajpada trdijo, da so otroke umile, da, celo oprale. Ako pregledaš otroka, pa vidiš, da se ga, kjerkoli hočeš, drži kdo zna koliko let staro blato, ozir. nesnaga. In potem si z razgovorom pri koncu. Kaj hočemo? Kar zamuja tudi v tem pogledu dom, bi morala nadomestiti šola. Skopati otroka, preobleči ga tedensko v čisto perilo i. dr. Toda — kot rečeno — za sedaj smo še daleč od tega, ker ni sredstev in priprav, da bi mogli vse te nedostatke odpraviti, zlasti še, če ni vode. Odrasle učence in učenke je s pametnim vodstvom in dobrim nasvetom še moči držati. Gotovo vrši pri onih, ki so že bolj »pri pameti«, šola svoje poslanstvo in doseza, če ne baš preobilo, pa vsaj nekoliko pozitivnih uspehov. Razredničarji nižjih razredov s 50, 60 ali 70 otroki mnogo trpe radi smradu, ki puhti od otrok, recimo po zimi, ko prihajajo premočeni v šolo ter se pariyo v topli učilnici, ali v pomladnih mesecih tja do Vidovega dne, ko pritiska pomlad z že nekoliko toplimi solnčnimi žarki skozi okno v

šolsko sobo ter razkrajja »duhove«, ki te spominjajo na hlev, na živino in ne vem na kaj še vse. Zračenje malo pomaga. Pač kolika razlika tudi v tem pogledu med mestom in podeželjem! Če ni vode, ki pravijo o njej, da je poleg solnca in zraka najboljši zdravnik, tudi ne more biti govora o absolutnem uspehu pouka v higieni; kajti košček praktičnega (četudi prisilnega) dela v kopalnici odtehta še tako zanimava ter dobro zamišljena predavanja o koristi vode.

Če nam je tale kratki obris dela na področju higiene jasen, nam postaja še jasnejša misel, kako nujno potrebne bi bile nekake nadaljevalne šole za šoli odraslo kmetško mladino. V narodni šoli ne moreš kljub pouku v gospodinjstvu vzgajati bodočih mater. To je mogoče šele pozneje, ko zaznajo mladenke v sebi klic prirode in ko se pojavlja pred njimi življenje z vsemi svojimi čudno zavozlanimi ugankami.

VIII.

Zdravje kmetškega ljudstva je v splošnem kljub zgoraj navedenim pomanjkljivostim na videz še zadosti zadovoljivo. Sicer pa lahko sklepamo o tem samo iz opazovanj domače okolice ter nekaterih bližnjih pokrajin, ker zadevnih statističnih podatkov, ki bi se nanašali na našo domovino, nimamo. Po nekaterih pokrajinah razsaja socialna bolezen — alkoholizem. Kjer je mnogo kmetškega proletariata, se pojavlja še strašnejše socialno zlo, tuberkuloza. Vzroki: beda, slaba prehrana in še slabša stanovanja, nezadostna higiena, pitje alkoholnih pijač i. dr. Temu se še pridružijo posledice vojne in povojnih razmer. Primer: od 27 šolskih novincev na neki šoli, rojenih l. 1924., je bilo 9 otrok jetičnih; šestorica od teh škrofulozna, troje z jetičnimi pljuči. Zdravstveno stanje našega naroda je premalo raziskano. Ljudje o boleznih niso poučeni in se vračijo večinoma doma. Zdravniška pomoč je po ure in ure daleč in mnogo predraga. Kmet kliče zdravnika na dom le v najhujši sili ali takrat, ko je že prepozno. Da, v tem tiči na deželi najhujše zlo, da je zdravljenje predrago, kmet pa v primeru bolezni nima pomoči, ako ni denarja. Za kmetško ljudstvo nedostaje slične organizacije, kakor je okrožni urad za zavarovanje delavcev. Zdravniška služba na kmetih ni praktično organizirana. To bo takisto morala bodočnost popraviti, ozir. urediti, seveda v kmetovo korist.

Naši zdravstveni organi bi morali izvršiti zdravniški pregled vsega kmetškega prebivalstva ter statistično natančno ugotoviti, kako je z ljudskim zdravjem. Potem šele bi kmet spoznal pravo stanje svojega zdravja in zdravja svojcev, ako bi si opomogla tudi higiena. Z optimizmom bi tedaj lahko gledal na ljudsko zdravje kmetških množic! Seveda bi moral zdravnik svoje delo vršiti z idealizmom in dejansko ljubeznijo do naroda!

Razen tega bi moral imeti vsak šolski okoliš blizu šole stalnega šolsko-ljudskega zdravnika, državnega uradnika, ki naj bi brezplačno vršil službo v šoli in z idealizmom izven nje med kmetskim ljudstvom. Cudar narodovega zdravja! Tako bi se v kmetski družini uveljavljala higiena ter pospeševalo njeno zdravje, ki je vir napredka in kulture.

Kjer prevladujejo med narodom slabe življenjske razmere, tam se širi med otroki tuberkuloza, ki je pač socialna bolezen. Treba bi bilo odpraviti vzroke, in zlo bi sčasoma, četudi šele v nekaj generacijah, samo prenehalo. Socialna vprašanja baš tu z vso silo trkajo na vrata, iščoč izhoda. A vse je nekam skrito in pogreznjeno v molk, ker pač socialnega vprašanja na kmetih pri nas še globlje nismo načeli. Kar se tiče zdravniških šolskih pregledov otrok, bi bilo pripomniti, da se vrše dvakrat letno in menda povsod po starem običaju kakor pred dvajsetimi leti. Po najnovejših pravilnikih imamo novost v »dijaških zdravstvenih listih«, ki povzročajo mnogo dela, a za drugo rabo potem niso. Za kmetško šolo se mi zde danes in v sedanjih razmerah zgolj formalnost, saj je vse drugo ostalo pri starem. Praktičnih posledic ali koristi namreč pri vsem tem delu ni. Ugotovitev zdravnikova, da ima n. pr. učenec X. garje, ter zabeležba bolezni v list, še ni odpravila garij. Treba je tudi zdravljenja. Opomba zdravnikova, da je čistoča učenca Y. »nezadostna«, še ni otroka oprala, šola nima te možnosti, a starši tega ne znajo. Nič ne pomaga, četudi zdravnik stokrat reče otroku »pajček« ali »pujs«.

IX.

Kmetško narodno šolo čaka še mnogo dela. Če ne pojde vse gladko, ne smemo dolžiti kmeta. Zamislimo se rajši v njegov položaj, skušajmo misliti z njegovega stališča. Pod trdo, hrapavo skorjo je dostikrat sladka sredina. Pravi delavec se mora vglobiti v kmetško miselnost, v prabit njegovega duha, dihati in živeti mora z ljudstvom ter rasti z njim. Materialno in idealno. Kakor vidi kmet v cerkveni zgradbi neko svojevrstno svetinjo, od katere pričakuje duhovne pomoči, ki jo v bridkosti in težavah tudi prejema, tako bi moral smatrati svoj prosvetni hram sredi vasi kot lastnino, ki je važna in dragocena za njegovo življenje. Kakor smo videli, danes še ni tako. Delo je bilo do sedaj preneznatno in temu primeren je tudi uspeh.

Če razmišljamo danes o problemih kmetškega življenja, moramo gledé na kmetško narodno šolo zahtevati za ozdravitev razmer za sedaj le močno učiteljsko osebnost.

Spomini in izkušnje.

(Konec.)

23. Učiteljstvo med seboj.

Ko sem nastopil nadzorniško službo, me je ustavil na ulici star, odličen sodnik, ki sva se z njim nekoliko poznala. Dejal je: »Gospod nadzornik, namesto da bi vam čestital, vas naj opozorim samo na eno: skušajte preprečiti ali vsaj omejiti medsebojne tožbe učiteljstva! Ako se vam to posreči, vam bom pa čestital.« Nisem se dalje brigal za primere, ki so dali vrlemu možu povod za njegov dobrohotni nasvet, njegove besede pa so napravile name globok vtis in me napotile, da sem ob prvi priliki govoril pri učiteljskem zborovanju o medsebojnem občevanju učiteljstva. Neki notranji glas mi pravi, naj ob koncu svojih spominov kratko ponovim nekatere misli o tem vprašanju. Prosim, naj mi tega nihče ne zameri!

Vedno sem bil mnenja, da naj bi vladala med učiteljstvom lepa harmonija, zlasti pa med učiteljstvom iste šole. Učitelj mora vzgajati mlade državljane k mirnemu, složnemu sožitju. Zgled pa je bil in pač tudi ostane prvo in najvažnejše vzgojno sredstvo, pozitivno, a žal tudi negativno. Kako pa naj vzgaja učiteljstvo mladino k slogi, ako samo ni složno! Recimo, da je vsaj toliko previdno, da varuje videz harmonije: bistrje oči mladine opazijo le prekanalu, da ni vse v redu. Kaj šele, ako učitelj javno kaže svojo mrznjo do tovariša. Dogajajo pa se celo primeri, ko skuša učitelj izpodkopati med ljudstvom in — kar je še huje — tudi med učenci ugled svojega tovariša. Ne premisli, da škoduje s tem lastnemu ugledu. Ni čuda, če pride končno do obračunavanja pred sodiščem, kjer skuša vsaka stranka z nabranimi, a neizbranimi sredstvi škodovati svojemu nasprotniku. — Človek bi mislil, da je kaj takega sploh nemogoče, ko ima vse učiteljstvo isto delo z istim smotrom, doživlja vobče isto radost in še češče isto bol. Kje naj najde šolnik zanimanje in razumevanje, če ne pri stanovskem tovarišu?! Komu naj bolj zaupa kot svojemu sodelavcu!

Vsako sožitje — celo med zakoncema — zahteva nekaj tih kompromis. Ni lahko najti dveh bitij, ki bi se ujemale vedno in povsod kakor sosednji kolesci v kolesju ure. Tem manj jih je mogoče najti, čim krepkejša značaja so ljudje, ki jih družijo usoda. Ker pa ni človeka brez napake, je treba vzeti vsakogar tako, kakršen je: z njegovimi dobrimi in slabimi lastnostmi. Predvsem pa je treba spoznavati in pripoznavati lastne slabosti. Toda človek je samoljubno bitje in zato je avtokritika silno težka. Le tako si moremo tolmачiti dejstvo, da je v preprih navadno vsak sveto prepričan, da ima le on prav in da je samo nasprotnik vsega kriv. Navadno pa je tako, da sta kolikor-toliko kriva oba. Ne vedno! Z nekaterim človekom res ni mogoče izhajati, saj še angel ne harmonira z — vragom.

Med učiteljstvom je treba predvsem pravega in iskrenega tovarištva. Nihče se naj ne čuti zvišenega nad drugim morda zato, ker je iz odličnejše rodbine. Kdor uživa z menoj vred učiteljski kruh, mi je tovariš in najsí bi bil plemiškega ali delavskega rodu!

Tudi starost ne sme ovirati soglasja in ne sme ustvarjati medsebojnega nezaupanja. Starejši učitelj mora pomisliti, da svet neprestano napreduje in da se je mladi tovariš že marsikaj novega naučil. Ne sme ga torej zaradi njegove neizkušenosti smatrati za manj vrednega, češ: »Kaj boš ti govoril — jaz sem že petindvajset let učitelj!« Zgodilo se je že, da se je učitelj v dokaz svoje večje vrednosti skliceval na — višjo plačo, kakor da je denar res merilo in cena našega dela! Ne morem dovolj naglasiti: Bodi mlademu človeku s svojim poldicem in življenjem zgleden tovariš! Pomagaj mu s svojimi izkustvi in nasveti, a nikakor mu ne vsilij svojih nazorov! Bo že sčasoma sam sprevidel, če si imel prav. S kako hvaležnimi čustvi se še danes spominjam vseh tistih, ki so mi bili dobri, ko sem bil še mlad in neizkušen!

Upravitelj bodi svojemu »podrejenemu« učiteljstvu ljubezniv tovariš, svetovalec, voditelj in odločen, pravičen zaščitnik! V uradnem poslovanju bodi vesten, dosleden in — kar je treba še posebe naglasiti — takten! Blagor začetniku, ki dobi takega idealnega upravitelja! Kako vse drugače bi se bil razvil marsikateri učitelj, ako bi bil prišel vsaj za nekaj let pod pravo vodstvo!

»Podrejeni« tovariš pa upoštevaj, da ima upravitelj poleg obilnega dela (razen tistih par oproščencev) še odgovornost za vso šolo. Razumevaj ga in podpiraj njegovo stremljenje z vestnim izvrševanjem svojih dolžnosti! Tisti, ki črti svojega upravitelja samo zato, ker zahteva red in pošteno delo, obsoja pač le samega sebe!

Povedal sem že, da sem imel pet upraviteljev. Za prve štiri bi bil šel v ogenj. (Za enega sem se tudi res odločno, naravnost smelo, a upravičeno postavil.) Ohranil jih bom v najlepšem spominu. Pri petem in zadnjem sem se temeljito naučil, kako se s podrejenim učiteljstvom ne sme in ne sme postopati. In tudi to je bilo koristno! Veseli me še danes dejstvo, da s tem nisem prišel do kake tožbe, ne pri šolski oblasti in ne pri sodišču. Naj v miru počiva!

Svoj čas se je pripovedovalo, da so si pri nekem nadzorniku podajali kljuko tovariši, ki so prihajali drug drugega tožiti. Pri meni se to ni godilo. Saj sem rekel pri svojem predavanju: »Poravnajte takoj sproti vsak najmanjši spor med seboj, kajti iskra se lahko brez škode zaduši, požar pa nikdar!« Seveda, popolnoma se mi ni posrečilo, uničiti vse bacile nesrečnega nesoglasja, ki je bilo z njimi okuženih nekaj šol.

Do kake sodnijske tožbe pa za mojega poslovanja ni prišlo. Morda je pa temu res nekoliko pripomogla moja grožnja, da bom povsod tam, kjer se učiteljstvo nikakor ne bo moglo sporazumeti med seboj, kratkoma presekal gordijski voz ter predlagal — premestitev. In še danes pravim: povsod, kjer ne gre drugače, napravite konec boja: ločite nasprotnike, razpršite jih! To zahteva njih lastna korist, to pa zahteva predvsem tudi korist in ugled šole, kajti učitelju - vzgojitelju je treba — duševnega miru in »dobrega glasu« med ljudstvom. Da, obojega mu je treba kot vsakdanjega kruha! To bi naj upoštevale tudi oblasti ter pravično ščitile učiteljstvo vsekdar in pred vsakomur, ki ga moti in mu krati njegov ugled. In takih je še vedno preveč.

Ako pa se najde kak učitelj, ki uničuje sam svoj ugled ter škoduje obenem ugledu vsega učiteljstva, pravim: »Proč z njim!«

24. Trojno slovo.

»Dol se vsedi, kaj boš stal, kaj boš stoje slovo jemal!« pravi narodna pesem. Pa je tako, da skoraj ni vredno se vsedati, ozir. da ni časa za to. Vse naše življenje je poslavljanje. Danes se poslavljaš od doma, jutri od matere ali očeta, pa spet od sorodnikov, prijateljev in znancev. Vsako slovo pa stiska srce, zlasti prerahločutnemu človeku. »Ej — kaj bi to!« je rekel moj stari prijatelj, kadar je hotel zabrisati kako notranjo bol. In prav je imel!

Danes pa imam v mislih — stanovsko slovo. Prvič sem se poslovil od šole, ko sem odhajal v nadzorniško službo. Takrat nisem niti toliko čutil bolesti slovesa, kajti upal sem, da stopam z njo v tem ožji stik. Pa sem se bridko varal! Nadzorniški posel je bil namreč tak, da sem postal prav za prav docela navaden — pisar. In prav tega sem se v življenju najbolj bal. Povem namreč odkrito, da si nisva bila s peresom nikdar prava prijatelja. Saj mi je prorokoval tako že moj prvi učitelj — prvi šolski dan. Za nadzornika - pedagoga je preostajalo samo nekaj dni v letu. Ti dnevi pa so bili lepi, večinoma zelo lepi!

Drugič sem se poslavljal, ko sem odhajal v pokoj. Točno z dovršenim 35. letom službovanja! Lahko bi še delal nekaj let in z veseljem bi bil delal. Bila pa je takrat parola: Doslужil si — pojdi! (Danes bi bilo to še bolj upravičeno in — potrebno, ko je na razpolago toliko mladih sil!) Nisem maral čakati morebitnega migljaja ali celo — sunka. Upošteval pa sem tudi imenitni izrek našega prosvetnega šefa, ki se je glasil nekako takole: »Kdor je delal petintrideset let, si je zaslužil pokoj, a kdor ni delal, zanj je zadnji čas, da se upokoji!«

Moje učiteljstvo mi je pridelilo lepo odhodnico. V spomin mi je podarilo najlepše in najprisrčnejše darilo: svojo skupno sliko. Mnogokrat mi v samoti obvisijo oči na tej sliki in — — — Pa — kaj bi to!

Danes se poslavljam s svojimi »Spomini in izkušnjami«. Zagovor sem napisal že v začetku. Kakor da sem slutil!

Takrat sem imel še marsikaj v mislih in v načrtu. Komaj pa sem napisal prvo nadaljevanje, me je zadela kap ter me opozorila na »trajite«. Skoro ob isti uri, ko je upihnila v mojem rojstnem kraju življenje dobremu tovarišu in prijatelju Pučeliku. Od tedaj životarim pod vplivom te neprijetne sitnice. Naj se pri presoji mojih člankov upošteva to dejstvo.

Ko sem bil še mlad, sem živel v bogati in samozavestni veri, da bom marsikaj storil. Koval sem lepe načrte. Izvršil sem le nezaten odstotek! Razmere, ki sem živel v njih, so bile take, da so sproti izčrpavale moje sile. Rad bi se bil izpopolnjeval in dobival vzpodbud, a ni bilo sredstev in — razumevanja pri tedanjih šolskih oblastih. Pa lahko vsaj rečem, da je to, kar sem napisal, res mojega srca in spoznanja beseda. In še to povem: pisanje »Spominov« mi je bilo v tej neveseli dobi najlepša uteha. Zato se tem iskreneje zahvaljujem vsem tistim mnogoštevilnim prijateljem in znancem, ki so me s svojimi ljubeznivimi pismi bodrili k nadaljevanju mojih člankov. Marsikateri gotovo ni niti slutil, kako je z menoj. Povedati bi imel še mnogo zanimivega in napisal bi lahko o marsikaterem svojih učencev in tovarišev celo poglavje, toda — naj bo dovolj! Morda bo že itak kdo očital našemu potrpežljivemu uredniku, da tratim piči prostor v »Popotniku«.

Ako bi bil toliko zdrav, da bi še lahko kaj delal, bi še rad živel in spremljal v duhu vaše delo. Recimo pa, da bi mi Bog ponudil zopetno mladost in z njo še eno življenje, odklonil bi in rekel: »Hvala, dosti je bilo!« A če bi me postavil pred izvršeno dejstvo ter me mladega na razpotju v svet povprašal, »kaj hočem postati«, bi mu iz srca in spoznanja odgovoril: »Učitelj.«

Pedagoška priprava srednješolskega profesorja.

Petnajsti mednarodni kongres srednješolskih profesorjev, ki se je vršil lani v Rigi, se je bavil tudi s tem vprašanjem. Sprejeta je bila tale resolucija:

Znanstvena priprava srednješolskih profesorjev je naloga vseučilišč ali njim enakovrednih zavodov. Pedagoški kandidat prejme državno izpričevalo.

Učni smoter srednje šole je občna obrazba. Zato bi bilo dobro, ko bi srednješolski profesorji študirali na univerzi razen svojega predmeta še kak soroden predmet ali več takih predmetov.

Pedagoška priprava srednješolskih profesorjev bodi teoretična in praktična. Kandidatje naj se naobrazujejo na univerzi ali pa na akademiji in drugih pedagoških zavodih, ki jih vodijo odlični profesorji, ki sodelujejo z vseučiliškimi profesorji. Teoretska priprava naj obsega: logiko, psihologijo (občno in uporabno), pedopsihologijo, estetiko, didaktiko, metodologijo (občno in specialno) biologijo in zdravstvo, šolsko zakonodajo in šolske uredbe, sociologijo in državoznanstvo. Praktična naobrazba naj se vrši v poizkusnem letu na srednji šoli in naj vsebuje hospitacije v raznih razredih vseh tipov in stopenj. Kandidatje naj analizirajo in ocenjujejo postopek in naj tudi sami poučujejo.

Izpit profsorskih kandidatov naj se vrši tako, da se ugotovi predvsem učna sposobnost kandidatov. Definitivno naj se nameščajo profesorji šele po dveletni učni praksi. Ista aprobacija naj velja za nižjo in višjo srednjo šolo. Nadzorniki ne smejo biti le administrativni uradniki, ampak vprav pedagoški voditelji in nositelji novih vzgojnih idej.

Profesorji naj bi stalno zasledovali razvoj občne pedagogike in novih metod, zlasti v svojih predmetih. Za poglobitev pedagoškega znanja in učne sposobnosti profesorjev naj se dovolj dopusti in razpisujejo ustanove. Priporoča se tudi obisk tujih univerz med učno dobo in pozneje v praksi. (Lidové Noviny. 1933.)

Anketa o domoznanstvu.

Casnik »Tvořiva škola« je razpisal anketo o domoznanstvu. Iz 16 prispevkov so posneli tole:

1. Najprej je treba natančno določiti učno snov iz domoznanstva. Ne zadostujejo samo gesla kot na pr. prometna sredstva, vodovje itd., ker vsebina teh pojmov ni popolnoma jasna. Treba je naštetih vse pojme, ki jih vsebuje geslo, in ugotoviti njih odnos do človeka in prirode. O tem odnosu bi moral učitelj v okviru gesla poučevati.

2. Gradivo, ki se zbere na temelju takega postopka, je treba po psiholoških in smotrnih ozirih razdeliti na posamezna šolska leta.

3. Iz prirodnih pojavov in društvenega okolja vsake šole je treba izbrati primerna učna sredstva, iz katerih se dobi primerna učna snov (pojmi in njih odnos do prirode in človeka).

Zahtevam pod 1. in 2. so kos le dobri strokovnjaki, naloga po 3. točki pa je stvar vsakega učitelja. (Tvořivá škola, 1933, 146.)

Recitacije v zboru

priporočajo za slavnosti in povsod tam, kjer gre za vzbujanje mogočnega čuvstva, ki naj vpliva na množico. Prikladne so za ta namen zlasti pesmi socialne ali narodnostne vsebine. (Věstn. ped. 1933, 71.)

Pohvala kot vzgojno sredstvo.

Pravilna uporaba kazni v vzgoji je težka stvar, še težja pa je pravilna uporaba nagrad. Uporabljamo jih kolikor moči najmanj. Kadar pohvalo naklonimo posamezniku, mora biti o njeni upravičenosti prepričan ves razred. Če pohvalimo učenca, ga povišujemo nad vse ostale učence, ki jih istodobno ponižujemo; zato taka nagrada ni primerna. A če naša pohvala dvigne učenca nad druge, je zelo vzgojna. Če se na pr. šibkejši učenec z lastno pridnostjo povzpne med druge, je pohvale vreden. Nepravilna in neumestna pohvala poedincev cepi razred, pravična ga združuje. Tudi zaslužena pohvala vsega razreda je zelo vplivno vzgojno sredstvo. Prav radi tega pa je treba z njo zelo varčevati. (Casopis pro obč. nauku 1933, 66.)

Nov izpitni red za usposobljenje učiteljev osnovnih in meščanskih šol

je izdelalo češkosl. ministrstvo šolstva in prosvete na temelju predlogov, ki so jih vložili razni sveti strokovnjakov. Ipitni red je v marsičem zelo zanimiv. Važno je predvsem, da ima izpit odslej naprej docela praktično lice, da torej ni nikakor samo nesmotrno ponavljanje mature.

Določbe o pripustu k izpitu so po večini ostale neizpremenjene. Usposobljenostni izpit za ljudske šole obsega 2 klavzurna pismena izpita in ustni izpit (učni nastop imajo samo tisti, ki niso poučevali na ljudski šoli, torej kandidati profesorstva). Eno nalogo pišejo iz pedagogike (iz občne pedagogike, psihologije in pedologije ali pa iz organizacije nar. šolstva). Kandidat mora dokazati, da zna znanstveno utemeljevati lastni nazor o rešitvi pedagoških in didaktičnih nalog v šolski praksi. Zgodovinske teme so dovoljene le tedaj, če so potrebne za razlago današnjega stanja kakega dela pedagogike ali njenih pomožnih ved.

Druga pismena skušnja ima praktično lice: kandidat mora samostojno obravnavati kako vprašanje iz didaktike ali metodike osnovne šole, zlasti glede na nove smeri, in

mora pokazati, kako pojmuje vzajemnost med teorijo in prakso.

Ustni izpit traja trideset minut in je razgovor o šolski praksi, ne razpada torej na posamezne izpite iz poedinih predmetov. Nanaša se na temelje pedagoškega, didaktičnega in metodičnega dela, ki ga učitelj vrši na osnovni šoli, in učne osnove, učila in mladinsko literaturo, na moderne smeri v šolstvu in pedologiji (najvažnejša literatura), na predpise o narodni šoli in na šolsko zdravstvo.

Za meščanske šole naj bi se izpraševalo tako, da se pedagogika smatra za predelano pri izpitu za ljudske šole. Uvaja se IV. skupina (jezik, tuj jezik, telovadba). Izpit obsega domačo nalogo, pismeno klavzurno nalogo in ustni izpit. Domača naloga se piše iz glavnega predmeta (na pr. pri I. sk. iz jezika) in se da nadomestiti s tiskanim delom. Pismeni klavzurni izpit obsega nalogo iz stranskega predmeta (pri I. sk. iz zgod. ali zemljep.). Ustni izpit traja za vsak predmet največ pol ure. Zahteve so nekoliko višje.

Specialni izpiti se tičejo latinščine in drugih novih predmetov mešč. šol. (Vestnik 1933, 9.)

Nova uprava okrožnih šolskih uradov na Poljskem.

Predsednik poljske republike je izdal dne 4. julija 1933 naredbo, ki urejuje okrožne šolske urade takole:

1. Za upravo šolstva (predšolska, šolska, pošolska vzgoja) skrbijo šolska okrožja.

2. Okrožja obsegajo enega ali več političnih okrajev. Razdelitev se prepušča ministru prosvete.

3. Na čelu šolskega okrožja je šolski nadzornik, ki je podrejen neposredno kuratorju šol. okrožja. — Šolski nadzornik je urad I. instance glede na organizacijo, upravo in nadzorstvo narodne šole, skrbi pa tudi za nadzorstvo priv. šol in za predšolsko in pošolsko vzgojo.

4. Organ nadzornika je šolski inspektorat, ki ga sestavljajo pedagoški in upravni uradniki.

Uredil bo inspektorat minister prosvete, ki je že 14. julija izdal potrebna navodila za izvedbo naredbe. (Dziennik Urzędowy 1933, 464.)

Diferenciacija učencev na meščanskih šolah.

Na poizkusni meščanski šoli v Malackah na Slovaškem so uvedli diferenciacijo učencev po njih nadarjenosti v štiri skupine I., Ia, II., II.b. Izvršila se je po uspehih v prvem in drugem četrtletju. Pri bolj nadarjenih dijakih se obravnava več učiva in v hitrejšem tempu kot pri manj nadarjenih; manj nadarjenim se pušča več časa, da morejo natančno in z lagodjo predelati za nje težke stvari.

Taka diferenciacija učencev se nam zdi zelo prikladna zlasti za večje meščanske šole z mnogimi vzporednicami. Zakaj bi naj bil nenadarjeni nadarjenemu kokljak? Zakaj bi naj nadarjeni dušil napredek nenadarjenega učenca? Prosto pot nadarjenim! (Nar. škola slov. 1933, 10.)

Šolnino so odpravili

na francoskih srednjih šolah. Ostala je le v pripravnicah za srednje šole. Posledica tega ukrepa je bil strašen naval na fran. srednje šole.

Pouk nezaposlene mladine.

V časniku »Beruf und Schule« 1933, 163 navaja E. Müller, da se vsepovsod priznava potreba nadaljevalnega pouka za nezaposleno mladino. Ta pouk pa je pri tej mladini zelo osovražen. Zato naj se ne nadaljuje s poukom v posameznih šolskih predmetih. Bolje bo, vplivati v takih tečajih na miselnost mladine, jo seznanjati z današnjo gospodarsko krizo in vzbujati v mladini nacionalno in državljansko zavest v današnji težki dobi.

Izbor vseučiliških dijakov v Nemčiji.

Kakor je znano, so nemška vseučilišča prenapolnjena. Da se temu odpomore, je učna uprava določila, da morajo izpraševalne komisije pri zrelostnem izpitu tudi dognati, ali se more kandidatu po znanju in sposobnostih priporočati obisk univerze. Dijaki brez takega priporočila nimajo pravice do popusta pri plačevanju šolnine, do ustanov itd. Tudi sme univerza v prvem semestru take slušatelje preizkušati. Kdor izpita ne prestane, mora univerzo zapustiti. (Naša doba 1933, 349.)

Predšolska vzgoja v Rusiji

se lepo razvija. Zavodi so: jaslice do 3. leta, zabavišča od 3. do 7. leta. L. 1930. je bilo v takih zavodih 1,130.000 otrok, l. 1931. že 3,667.000 220% prirastka v enem samem letu). Razvoj bi bil še lepši, če bi imeli Rusi dovolj kvalificiranih sil za vodstvo takih zavodov. Samo po 50% voditeljic je res kvalificiranih in tako tudi delo v teh zavodih ne zadovoljuje, pomanjkljiva je celo telesna vzgoja. Na vsak način pa je treba priznati, da se Rusija kultivira. (Vestnik, 1934, 41.)

Šolske potrebščine.

Da se onemogoči vsako izkoriščanje staršev, je madžarsko šolsko ministrstvo imenovalo posebno komisijo, ki ji je bilo določiti cene šolskim potrebščinam (peresom, svinčnikom, papirju, zvezkom itd.). Komisija je delo končala in ministrstvo je potrdilo cenik in ga razglasilo. Onemogočena je torej vsaka konkurenca, pa tudi vsaka goljufija v trgovini s šolskimi predmeti. (Hivatalos Közlöny 1932, 214.)

Dr. Josip Jeraj: Naša vas. Ljubljana. Slovenska Solska Matica. 1933. Str. 204.¹

I.

Pedagoški pisatelji so dolgo časa vidno zanemarjali podeželsko šolstvo. Le prav izjemoma se je v kakem novejšem pedagoškem listu pojavila kaka razprava, ki je opozarjala na posebne razmere podeželske šole. Vsaka reforma, vsaka novost v šolskem življenju pa je navadno imela izhodišče v visoko organizirani mestni šoli. Reformne ideje, dasi same na sebi zdrave, so se v pretežni meri nanašale le na to vrsto šol, vendar jih je morala potem, ko so dobile uradni žig, navadno prevzeti tudi podeželska šola, ki pa dostikrat ni vedela, kaj naj bi z njimi počela.

Kakor zdaj vidimo, se je to stanje v novejšem času bistveno izpremenilo. Problem podeželske šolske reforme je stopil močno v ospredje ter sprožil živahno diskusijo o tem, kako bi se dale razne pomanjkljivosti podeželskega šolstva omiliti ali celo odpraviti. Kajpada gleda vsakdo na to problematiko drugače, kakor mu pač to narekuje njegova izkušnja. Odkar nam postaja vedno bolj jasno, da ima podeželska šola svoje posebne skrbi in potrebe in odkar se tega zavedamo daleč preko mej njenega področja, ne manjka v tuji, pa tudi ne v naši domači pedagoški literaturi knjig, ki se resno ukvarjajo s temi vprašanji. Ni čuda, da ima obnova podeželske šole ekstremne in navdušene pristaše, ki bi hoteli staro vaško šolo porušiti do tal, da bi s tem omogočili na njenih rusevinah povsem nov razvoj, ima pa tudi nekaj preveč previdnih zagovornikov, ki jih moti vsaka izprememba na področju tega šolstva. Nekateri se zavzemajo celo za nekako centralizacijo podeželskega šolstva in skušajo doseči, da bi se otroci s šolskimi avtobusi prevažali do visoko organiziranih centralnih šol, ki naj bi omogočile odpravo vseh eno- in dvorazrednic, drugi hočejo baš nasprotno: Šola z vaškim obrazom naj se ohrani ter v nekem do-cela posebnem smislu izgradi in preosnuje, naj postane svojstveno vaška, tako da se bodo v njenem šolskem delu zrcalile posebne razmere prav te ali one vasi. Taka vaška šola lebdi onim tihim reformatorjem pred očmi, ki s koprnečo dušo iščejo njeno resnično preropenje in notranjo požlahtnitev.

V to smer kaže šolski program, ki ga je postavil dr. Josip Jeraj v svoji najnovejši knjigi »Naša vas« potem, ko je pregledal vaško življenje s kulturnega, sociološkega in psihološkega vidika. Njegova glavna zahteva, ki se vleče liki rdeča nit skozi njegovo

»važko pedagogiko«, se namreč glasi: Vaški šoli je treba dati njen lastni obraz.

Mnenja smo, da so razne stiske in težkoče, ki je vanje zabredla vaška šola, končno le prirodna posledica omalovaževanja njenih bitnosti. Vaška šola se kot taka ni mogla razvijati, ker je stala v senci mestne šole, in se tako dolgo ne bo mogla osamosvojiti, dokler se bo zadovoljevala z vlogo izmalicene, miniaturne slike mestne šole. Kar imata mestna in vaška šola skupnega, je prav za prav le njun smoter v toliko, koliko hočeta namreč obe pripravljati za življenje, medtem ko bi se morala pot do tega skupnega smotra pri obeh izcimiti iz njunih posebnih razmer (domorodnost in življenjska bližina glede na otroka in snov!). Zato je najnujnejše tole: vaška šola se mora osvoboditi onih prenosov z mestne šole, ki so povsem tuji njenemu bistvu in so ji zato le škodljivi. Odkloniti pa je treba vsako kompromisno reformo, če ne stoji z obema nogama v življenju, temveč koraka na škodo vsega šolskega dela mimo življenja, tako da vaščani dostikrat občutijo svojo šolo kot neko tuje telo v vaškem življenju. In to je tista rak-rana, ki nam mora služiti kot izhodišče za šolsko reformo na vasi.

Poznamo rezervirano — opazujoče zadržanje vaščanov do šole. To zadržanje se kaj rado in mnogo prej izprevrže v odklonitev in opozicijo, nego se odloči za javno priznanje in podporo. Vzrok temu je dvojen: prvič: posebnosti v značaju kmetskega človeka, drugič: stara šola je stopala in je morala stopati mimo življenja, ker je bila bolj ali manj enostranska zadeva za sistematično pribavljanje elementarnega znanja. Tako je vaška šola zašla na stranpota in je v mnogih primerih postala tvorba, ki je na zunaj sicer živela v avtoritativnih odnosih do vasi, ki pa na žalost ni imela do nje nobenega notranjega odnosa. Sociološke pregrupacije zadnjih desetletij in drugi pogledi na svet pa so zahtevali temeljit preokret tudi v tem oziru, češ tudi po krivici zanemarjeno podeželje je treba pritegniti v krog duhovnega in splošnega aktiviranja in ga obenem pedagoški preroditi. Razdobju zanemarjenosti mora slediti razdobje najjačje aktivnosti, ki se mora pričeti z obnovo vaške šole. Gre za to, da tej šoli končno damo njeno lastno obliko, njen svojstveni, pravi, prirodni obraz, tako da bo lahko vsestranski razvijala svojo lastno zakonitost. Ta problem pa se ne da rešiti z zgoraj omenjeno centralizacijo in samo z metodičnimi reformami, kajti one ne zagrabijo zla pri korenini. Ako naj vaška šola dobi svojo lastno življenjsko obliko, tedaj se mora v njej načelo domorodnosti in življenjske bližine dosledno izvajati in do kraja uresničiti.

Katera pot pa drži do tega smotra? Kar se tiče vzgoje in izobrazbe vaškega otroka v osnovni šoli, se zavzema dr. Jeraj,

¹ Tokrat prinašamo oceno gornje knjige s pedagoškega vidika. V prih. štev. sledi izpod peresa priznanega strokovnjaka ocena te knjige s sociološkega in ekonomskega vidika. Op. ur.

kakor je to razvidno iz njegovih izvajanj na str. 163—175, za staro pot preko posameznih učnih predmetov. Dasi obenem zahteva, da se morata pri obravnavi vsakega predmeta dosledno upoštevati delovni in domorodni princip, nam še to ne zadoštuje in zato po tej poti dr. Jeraju ne moremo slediti.

Da se gornji smoter doseže, je potrebno, da se preoblikuje obrazovalna vsebina. Ako bomo še dalje hodili po zastareli poti vednostne sistematike, ozir. porazdelitve učne snovi na posamezne med seboj le zelo rahlo povezane predmete, bo vaška šola ostala še vedno kraj ali prostor poleg življenja. Vzgojno in obrazovalno delo vaške šole mora biti v najtesnejši organski zvezi z domorodnimi prilikami vaškega življenjskega kroga. Prav to pa je odločilno za izbiro delovnih snovi in za oblike šolskega življenja. V tem smislu mora vsaka šola po posebni legi in strukturi svoje vasi kazati docela lasten značaj. Pot do te svojstvene šole se torej ne da normalizirati in tudi ne shematizirati. Večjega pomena nego običajni učni in snovni načrt je za učitelja obrazovalni in delovni načrt. V središču obrazovalnega dela vaške šole mora biti velik šolski vrt, važno za deklice pa je tudi delo v šolski kuhinji in v priključenem otroškem vrtcu, posebej za dečke pa še delo v domačih kmetijskih panogah in v šolski delavnici. Iz teh prvotnih oblik človeškega dela držijo številne poti v oblasti duhovnega in duševnega življenja. Po tej poti si kmetiska mladina najlaže prisvoji tiste izobrazbene dobrine, ki jih neobhodno potrebuje zaradi sebe in zaradi naroda. In ta pot bo gotovo uspešnejša nego je stara pot preko tako zvanih šolskih predmetov; kajti tako otroke najlaže zgrabimo na tistih mestih, s katerih najgloblje in trajno nanje lahko vplivamo. Po tej poti pa bomo tudi najhitreje premagali napetost med vaško šolo in resničnim življenjem. Pri tožbe o vaških šolah bodo kmalu potihnile, podeželsko ljudstvo se bo začelo zanimati za svojo šolo ter jo bo vzljubilo in pospeševalo. Skratka: Strnjeni pouk, ki ga je dr. Jeraj v svoji »vaški pedagogiki« popolnoma prezrl, mora premagati stari sistem šolskih predmetov tudi v vaški šoli! Zakaj naša vest nam veleva, da moramo iskati nova pota tudi pri obnovi naše podeželske šole. Ko bi naš avtor imel priliko, da bi mogel pogledati v delavnice naših podeželskih učiteljev, bi se lahko prepričal na lastne oči, da mnogi že danes pogumno korakajo po teh novih potih.

Da vaška šola dobi lastno življenjsko obliko, pa je tudi potrebno, da se izpremeni organizacija pouka samega in sicer v tem smislu, da se šolsko delo vsestranski zrahlja, ozir. da se po možnosti opusti vezani pouk. Strnjeni pouk naj bi uvajal vse otroke v celotno kulturno življenje, medtem ko bi se naj s poukom v skupinah ter z individualnim šolskim delom vsak otrok po-

bliže seznanil s posameznimi izseki iz tega življenja. Nadalje bi bilo treba skrbeti za primeren delovni material kakor tudi za prilagoditev učil in učnih pripomočkov novim razmeram in potrebam. Tudi o tem bi se moralo razpravljati v »vaški pedagogiki«.

Izredno važen je tudi problem kmetijske nadaljevalne šole, ki je po svojem bistvu in svoji nalogi del podeželske šole, zato po našem mnenju nima kot posebna šolska naprava pravice do obstoja, treba bi bilo temveč, da kmetiska nadaljevalna šola postane obvezna. V zvezi s tem podaljšanjem šolske obveznosti bi se moralo rešiti tudi vprašanje otroških vrtcev na deželi.

Končno zahteva dr. Jeraj po vsej pravici, naj bi se šola kot bistven del vaškega življenja včlenila v organizem vaške občine z vsemi njenimi dnevnimi skrbmi in delovnimi potrebami, da se s tem podpre vse šolsko življenje na vasi. Tukaj je treba pripomniti, da v tem pogledu ne smemo iti predaleč, ker bi namreč ne bilo dobro, če bi podeželska šola hotela ves svoj pouk organizirati samo okrog ročnega dela našega kmeta. V narodni šoli ne smemo postavljati pregraj, temveč moramo spajati, družiti, in v mestu in na vasi naj bi bila neka skupna duhovna tvarina jedro izobrazbe v narodni šoli, ker smo narod in ker hočemo, da bi se člani naroda medsebojno spoznavali, razumevali in podpirali. Zdi se nam, da je v tem pogledu najvažnejše to, da se vsa javnost, ozir. da se predvsem starši tako rekoč pedagogizirajo, kar potem ne bo več tako težko, če se bo šolsko delo približalo življenju, če bo šola res postala koristna ustanova v življenjskem in interesnem občestvu naše vasi. Brž ko se na ta način v starših vzbudi zanimanje za šolo, naj se to zanimanje še pogloblja z razgovori o vzgoji in pouku na roditeljskih sestankih. Skupni interesi privabljajo in vežejo starše. Iz tega zrasie občestvo in se razvije vzgojna ali šolska zajednica, brez katere je pravo šolsko življenje na vasi nemogoče.

Dr. Jeraj je v svoji knjigi nazorno orisal kritični gospodarski in socialni položaj naše vasi in v zvezi s tem razkril tudi marsikatero hibe in nedostatke podeželske šole. Bojimo se, da njegov upravičeni apel »Rešite našo vas in pomagali boste tudi našim podeželskim šolam« ne bo povsod dovolj glasno odjeknil. Vendar bo moral dr. Jeraj razloge za to iskati v samem sebi, ako njegova sicer pomembna knjiga — koliko se namreč ukvarja z »vaško pedagogiko« — ne bo imela dovolj jakih učinkov, ker je njen avtor sicer spoznal in pravilno ugotovil glavne hibe in nedostatke podeželske šole, ni pa dovolj razločno in vidno pokazal potov in smernic za njih odpravo. Potrebno bi bilo, da bi se tozadevna spoznanja in vse zahteve, ki iz njih izvirajo, zbrale in formulirale v posebnem delu ter zgostile pod naslovom: »Obrazovalni in delovni

načrti nove vaške šole.« Potem bi tudi dr. Jerajevo stališče stopilo v jasnejšo luč. Tega posla pa bi se moral lotiti kak pedagog, ki ni samo teoretično na višini časa, ki temveč do podrobnosti pozna današnje potrebe vaške šole, tako da bi lahko črpal neposredno iz svoje šolske prakse.

Hvaležni pa moramo biti avtorju, ker je s svojo knjigo utrdil v nas vero in prepričanje, da je podeželska šola prenehala biti pastorka pedagogike. Popolnoma soglašamo tudi z njegovo zahtevo, da naj bi se podeželska šola postavila v središče socialne službe za občino. Ni dvoma o tem, da so s socialnim delovanjem združene dolžnosti, ki učitelja tesneje priklenejo na njegov službeni kraj kakor samo poučevanje v šoli, koliko se nanaša le na posredovanje znanja. Verujemo, da si učitelj v tej službi za občino lahko ustvari v višjem, duhovnem smislu svojo novo domovino, ki naj bi torej obsegala dvoje: njegovo prirodno povezanost z grudo in njegovo socialno povezanost, ki je tesno združena z njegovim delovanjem za narodov blagor.

Vsak podeželski učitelj bi vedno moral imeti pred očmi ono osnovno misel, ki jo dr. Jeraj posebno poudarja v svoji »vaški pedagogiki« in ki bi se lahko glasila takole: »Ustvarimo in ohranimo svojstveno vaško šolo, dajmo ji s tem, da jo z izkoriščanjem njenih značilnih posebnosti neprestano plemenitimo, neprecenljive vrednote, da bo kot domovinska, delovna, kulturna in občestvena šola kar najbolj služila pomlajenju in preporodu našega naroda in da bo z našo vasjo in v njej živela.«

Jasno je, da stopa tako pojmovana podeželska šola v vrsto prvih državotvornih činiteljev. Ta ugotovitev pa daleč odtehta morebiti do neke mere upravičeni očitki dela javne kritike, češ, da ima »Naša vas« obeležje avtorjevega svetovnega nazora in kaže zaradi tega v tem ali onem preveč očitno enostranost, kakor tudi našo ugotovitev, da avtorjeva »vaška pedagogika« še deloma korenini v tradicijah. (Konec sledi.)

M. Senkovič.

Manica Komanova: I. Naš Vidov dan. II. Ujedinjenje. Posvečeno šolski in sokolski mladini. V Ljubljani l. 1934., strani 22, cena Din 3.—.

Res je, da imamo na izbiro tako malo gledališko-odrskih tekstov za mladino, ki bi bili uporabni za šolske nastope in proslave med letom. Iz te zadrege in tiske pa ni rešila učiteljsva niti Manica Komanova, ki ji je izdala in založila Učiteljska tiskarna dva prizorčka z gornjim naslovom. Sicer je neobičajno, da moramo to reči o naši Manici, ki je bila doslej vselej v dobri formi kot naša mladinska pisateljica in pripovedovalka.

V teh dveh prizorih pa so njene besede po večini sam pouk, zato tudi avtorica končuje skoro vsak drugi stavek z debelim klicajem! Po snovi in jeziku se Manica Komanova v teh dveh šolskih igrinah res ni dosti oddaljila od zgodovinskih sestavkov in beril, ki so raztreseni po raznih čitankah in podobnih učnih knjigah. V svojem tekstu je uporabila razne »politične« pojme (nasilje, suženjstvo, odvisnost), ne da bi jih razvijala in razdrobila tako, kakor to zahteva otroški način mišljenja in sklepanja, zato se tudi ne morejo tako globoko usidراتi v otrokovo dušo, kakor bi bilo to želeli s pedagoškega vidika (doživetje!). Avtorica vse premalo »intimno« pripoveduje, njen slog in besedni zaklad je res skromen v tej brošuri. Šolski, vsakdanji... Na nekaterih mestih tudi ni tekst jezikovno neoporečen. Primeri: v njeni mladosti niso prav nič vedeli za n i k a k r š e n (!) Vidov dan. Ne vem, kako in zakaj je skovala besedo »dedovom« (3. sklon. plur. = dedom). Rima »sinovi« ne opravičuje niti v drugem slučaju tolikšne jezikovne svobode. V tekstu je tudi nekaj nepotrebnih tujk kakor: vizija, nacionalno. Čemu to? Res, škoda, da nista prizorčka vsebinsko bolj pestra in bogata, da bi bila nekaj več kakor navadni-šolski igrini. Tudi nacionalna snov bi naj bila književno oblikovana!

V tehničnem oziru pa sta obe slavnostni sliki lahko vprizorljivi v vsaki šolski sobi ali pa v sokolski telovadnici. Nastopajoče osebe v igrinah so lahko oblečene v narodne noše ali pa v sokolske naraščajske kroje.

mp.

Möderndorfer Vinko: Koroške uganke in popevke. Založila Družba sv. Mohorja v Celju, 1933. Strani 64.

Mohorjeva družba nam je poklonila simpatično knjižico za učence nižje stopnje narodne šole. V obliki prikupne mladinske čitanke je avtor zbral otrokom po snovi in jeziku umljivo narodno blago: koroške uganke in popevke, deloma že znane, pa tudi več novih. Popolnoma pravilno jih je razvrstil od lažjega do težjega tako, da bi ta knjižica deloma lahko tudi služila pouku v čitanju po elementarnih razredih. Dobršen del zbirke je tiskan z velikimi črkami, zadnje strani pa z malim tiskom. Z majhno pomočjo staršev ali starejših bratcev in sestric bodo knjižici kos tudi bolj nadarjeni otroci že v predšolski dobi. Tekstu primerno je zbirko še ilustriral Jože Vokáč in sicer vsako drugo stran. Rdeči naslovi in modri tisk (tekst in ilustracije) se prijetno ujemajo na snažnem papirju. Imamo torej eno dobro knjižico več za naše »abecedarje«.

— A. Z. —

Ali že imate potrebna učila?

Preparate in zbirke za prirodopis, tehnološke zbirke, fizikalne aparate, steklovino in kemikalije za pouk iz kemije, zemljevide, stenske slike za vse predmete, galerijo naših velmož, zbirko slik zgodovinskih osebnosti in še mnogo drugega dobite pri nas.

Ali že prejimate brezplačno naše »Objave«?

Ako še ne, nam takoj pišite!

Učiteljska tiskarna

Ljubljana
Franciškaška 6

Maribor
Tyrševa 44

LEPE KNJIGE, PRAVE TISKOVINE, DOBRE ŠOLSKE IN PISARNIŠKE POTREBŠČINE

spadajo v vsako šolo, ki stremi za napredkom in hoče doseči uspeh.

**ALI STE SE ŽE PRESKRBELI
Z VSEM POTREBNIM?**

Še je čas, naročite hitro po učiteljski stanovski zadrugi na naslov:

KNJIGARNA

UČITELJSKE TISKARNE

LJUBLJANA
FRANČIŠKANSKA 6

MARIBOR
TYRŠEVA 44